
**Binaların informasiya modelləşdirməsi (BİM) daxil olmaqla, binalar və mülki mühəndislik işləri haqqında informasiyaların təşkili və rəqəmsallaşdırılması — Binaların informasiya modelləşdirməsindən istifadə edərək informasiyaların idarə edilməsi —
Hissə 3: Aktivlərin istismar mərhələsi**

**Organization and digitization of information about buildings and civil engineering works, including building information modelling (BIM) — Information management using building information modelling —
Part 3: Operational phase of the assets**

Bu standart Azərbaycan Standartlaşdırma İnstitutunun icazəsi olmadan tam və ya hissə-hissə yenidən çap oluna, çoxaldıla və yayıla bilməz

Elçin İsaqzadə küç., 7-ci köndələn
Telefon: +99412-514-96-03
Email: office@azstand.gov.az

MÜQƏDDİMƏ

1. “Azərbaycan Standartlaşdırma İnstitutu” PHŞ tərəfindən hazırlanıb və təqdim edilib.
2. “Azərbaycan Standartlaşdırma İnstitutu” publik hüquqi şəxsin “___” “___” “___” 2024-cü il tarixli _____ Qərarı ilə təsdiq edilmişdir.
3. Bu standart ISO 19650-3:2020 “Organization and digitization of information about buildings and civil engineering works, including building information modelling (BIM) — Information management using building information modelling. Part 3: Operational phase of the assets” beynəlxalq standartı ilə eynidir (İDT).

This standard is identical (İDT) to the ISO 19650-3:2020 “Organization and digitization of information about buildings and civil engineering works, including building information modelling (BIM) — Information management using building information modelling. Part 3: Operational phase of the assets” International standard.
4. İlk dəfə tətbiq edilir.
5. Dövlət standartında müəyyən edilən tələblərin beynəlxalq standartlara, norma, qayda və tövsiyələrə və digər dövlətlərin müvafiq mütərəqqi milli standartlarına, elm, texnika və texnologiyanın müasir nailiyyətlərinə əsaslanmasını müəyyən etmək üçün standartın ilkin yoxlama müddəti 2025-cü il, dövri yoxlama müddəti ildə 1 dəfədir.

MÜNDƏRİCAT

Ön söz.....	VII
Giriş.....	VIII
1 Tətbiq sahəsi.....	1
2 Normativ istinadlar	1
3 Terminlər, təriflər və simvollar	1
3.1 Terminlər və təriflər.....	2
3.2 Proses diaqramları üçün simvollar	2
4 Aktivlərin istismar mərhələsi ilə bağlı informasiyaların idarə edilməsi	2
4.1 Aktivlərin istismar mərhələsi ilə bağlı informasiyaların idarə edilməsi prosesi	2
4.2 Bu sənədlə ISO 19650-2 standartı arasında əlaqə.....	4
5 Aktivlərin istismar mərhələsini dəstəkləmək üçün informasiyaların idarə edilməsi prosesi	4
5.1 İnformasiyaların idarə edilməsi prosesi — qiymətləndirmə və ehtiyac.....	4
5.1.1 İnformasiyaların idarə edilməsi funksiyasını yerinə yetirmək üçün şəxslərin təyin edilməsi 4	
5.1.2 Təşkilati informasiya tələblərinin müəyyənləşdirilməsi.....	5
5.1.3 İnformasiyaları idarə olunacaq aktivlərin müəyyənləşdirilməsi.....	5
5.1.4 Aktivə dair informasiya tələblərinin müəyyənləşdirilməsi	5
5.1.5 İnformasiyaları idarə ediləcək gözlənilən tətikləyici hadisələrin müəyyənləşdirilməsi.....	6
5.1.6 Aktivə dair informasiya standartının yaradılması	6
5.1.7 Aktivə dair informasiyaların istehsal edilməsi üsullarının və prosedurlarının müəyyənləşdirilməsi	6
5.1.8 İstinad informasiyaları və paylaşılan resursların yaradılması	7
5.1.9 Ümumi verilənlər mühitinin yaradılması	7
5.1.10 Korporativ sistemlərlə əlaqələrin yaradılması	7
5.1.11 Aktiv informasiya modelinin hazırlanması.....	7
5.1.12 Aktiv informasiya modelinin saxlanması üçün proseslərin müəyyənləşdirilməsi.....	8
5.1.13 Aktiv informasiya protokolunun hazırlanması	8
5.1.14 Qiymətləndirmə və ehtiyac istiqamətində fəaliyyətlər.....	9
5.2 İnformasiyaların idarə edilməsi prosesi — Xidmətin göstərilməsi üçün tendərə dəvət/sorğu 10	
5.2.1 İnformasiya təmin edən fəaliyyət növünün qərarlaşdırılması	10
5.2.2 Təyin edən tərəfin informasiya mübadiləsi tələblərinin müəyyənləşdirilməsi.....	10
5.2.3 İstinad informasiyaları və paylaşılan resursların toplanması	10
5.2.4 Cavab tələblərinin və qiymətləndirmə meyarlarının müəyyənləşdirilməsi.....	11
5.2.5 Xidmətin göstərilməsi üçün tendərə dəvət/sorğuya dair informasiyaların tərtib edilməsi ..	11
5.2.6 Xidmətin göstərilməsi üçün tendərə dəvət/sorğu istiqamətində fəaliyyətlər.....	11
5.3 İnformasiyaların idarə edilməsi prosesi — Xidmətin göstərilməsi üçün tendərə dəvət/sorğunun cavablandırılması	12
5.3.1 İnformasiyaların idarə edilməsi funksiyasını yerinə yetirmək üçün şəxslərin irəli sürülməsi.....	12
5.3.2 İcra qrupunun (əvvəlcədən təyinat) BİM üçün icra planının hazırlanması	13
5.3.3 Tapşırıq qrupunun qabiliyyət və imkanlarının qiymətləndirilməsi	13

5.3.4	İcra qrupunun qabiliyyət və imkanlarının müəyyənləşdirilməsi.....	13
5.3.5	İcra qrupunun cəlbətmə planının tərtib edilməsi	13
5.3.6	İcra qrupunun risk reyestrinin yaradılması	14
5.3.7	İcra qrupunun cavabının tərtib edilməsi.....	14
5.3.8	Xidmətin göstərilməsi üçün tenderə dəvətin/sorğunun cavablandırılması istiqamətində fəaliyyətlər	14
5.4	İnformasiyaların idarə edilməsi prosesi — Təyinat	15
5.4.1	İcra qrupunun BİM üçün icra planının təsdiq edilməsi.....	15
5.4.2	İcra qrupunun ətraflı məsuliyyət matrisinin hazırlanması	15
5.4.3	Baş təyin edilmiş tərəfin informasiya mübadiləsi tələblərinin müəyyənləşdirilməsi (ISO 19650-3).....	15
5.4.4	Tapşırıq informasiyalarının təqdim edilməsi planının (planlarının) hazırlanması	15
5.4.5	İnformasiyaların təqdim edilməsi üçün əsas planın hazırlanması	16
5.4.6	Baş təyin edilmiş tərəfin təyinatının tamamlanması	16
5.4.7	Təyin edilmiş tərəfin təyinatının tamamlanması	17
5.4.8	Təyinat istiqamətində fəaliyyətlər	17
5.5	İnformasiyaların idarə olunması prosesi — Cəlbətmə	18
5.5.1	Resursların cəlb edilməsi	18
5.5.2	İnformasiya texnologiyalarının cəlb edilməsi	18
5.5.3	Aktivə dair informasiyaların istehsal edilməsi üsullarının və prosedurlarının sınaqdan keçirilməsi	18
5.5.4	Resursların tətikləyici hadisə üçün hazır vəziyyətdə saxlanması	18
5.5.5	Cəlbətmə istiqamətində fəaliyyətlər	19
5.6	İnformasiyaların idarə edilməsi prosesi — İnformasiya istehsalı	19
5.6.1	İstinad informasiyaları və paylaşılan resursların mövcudluğunun yoxlanması	19
5.6.2	İnformasiyaların yaradılması	19
5.6.3	Keyfiyyətə nəzarət yoxlamasının həyata keçirilməsi.....	20
5.6.4	İnformasiyaların təhlil edilməsi və paylaşılmaq üçün təsdiqlənməsi.....	20
5.6.5	İnformasiya modelinin təhlil edilməsi	20
5.6.6	İnformasiya modelinin təyin edən tərəfə təqdim edilməsinə icazənin verilməsi.....	21
5.6.7	İnformasiya istehsalı istiqamətində fəaliyyətlər	21
5.7	İnformasiyaların idarə edilməsi prosesi — İnformasiya modelinin təyin edən tərəf tərəfindən qəbul edilməsi.....	22
5.7.1	Təyin edən tərəf tərəfindən qəbul edilməsi üçün informasiya modelinin göndərilməsi ..	22
5.7.2	İnformasiya modelinin təhlil edilməsi və qəbul edilməsi.....	22
5.7.3	İnformasiya modelinin təyin edən tərəf tərəfindən qəbul edilməsi istiqamətində fəaliyyətlər	23
5.8	İnformasiyaların idarə edilməsi prosesi — Aktiv informasiya modelinin yığılması	24
5.8.1	Qəbul edilmiş informasiya modelinin aktiv informasiya modelinə əlavə edilməsi.....	24
5.8.2	Aktiv informasiya modelinin təhlil edilməsi və texniki xidmətin davam etdirilməsi	24
5.8.3	Aktiv informasiya modelinin yığılması istiqamətində fəaliyyətlər.....	24
	Əlavə A (məlumat üçün) İnformasiyaların idarə edilməsi prosesi ilə bağlı təlimat	26
	BİBLİOQRAFİYA.....	30

ƏLƏMƏT

Ön söz

Beynəlxalq Standartlaşdırma Təşkilatı (ISO) milli standartlaşdırma orqanlarının (ISO-nun üzv orqanları) ümumdünya federasiyasıdır. Beynəlxalq standartların hazırlanması işi adətən ISO-nun texniki komitələri vasitəsilə həyata keçirilir. Texniki komitənin yaradılma məqsədini təşkil edən predmetdə maraqlı olan hər bir üzv orqan həmin komitədə təmsil olunmaq hüququna malikdir. Bu işdə ISO ilə əlaqələndirmə şəraitində, beynəlxalq təşkilatlar, həmçinin hökumət və qeyri-hökumət təşkilatları da iştirak edir. ISO bütün elektrotexniki standartlaşdırma məsələlərində Beynəlxalq Elektrotexnika Komissiyası (IEC) ilə yaxından əməkdaşlıq edir.

Bu sənədi hazırlamaq üçün istifadə olunan və onun sonrakı saxlanması üçün nəzərdə tutulan prosedurlar ISO/IEC Direktivlərinin 1-ci hissəsində təsvir edilir. Müxtəlif növ ISO sənədləri üçün tələb olunan fərqli təsdiq meyarları xüsusilə qeyd edilməlidir. Bu sənəd ISO/IEC Direktivlərinin 2-ci hissəsinin redaksiya qaydalarına uyğun olaraq tərtib olunub (bax: www.iso.org/directives).

Bu sənədin bəzi elementlərinin patent hüquqlarının predmeti ola biləcəyi ehtimalına diqqət yetirilir. ISO bu cür patent hüquqlarının hər hansı birinin və ya hamısının müəyyən edilməsinə görə məsuliyyət daşımır. Sənədin hazırlanması zamanı müəyyən edilmiş hər hansı patent hüquqlarının təfərrüatları "Giriş" bölməsində və/yaxud ISO-nun daxil olmuş patent bəyannamələrinin siyahısında təqdim olunacaq (bax: www.iso.org/patents).

Bu sənəddə istifadə edilən hər hansı ticarət adı istifadəçilərin rahatlığı üçün verilən informasiyadır və onun dəstəkləndiyini ehtiva etmir.

Standartların könüllü xarakter daşması, uyğunluğun qiymətləndirilməsi ilə bağlı ISO-nun xüsusi termin və ifadələrinin mənasına dair izahat, eləcə də Ümumdünya Ticarət Təşkilatının (ÜTT) Ticarətə Texniki Maneələr Sazişində əksini tapan prinsiplərə ISO-nun sadıqlıyı haqqında informasiya üçün aşağıdakı URL keçidə daxil ola bilərsiniz: www.iso.org/iso/foreword.html

Hazırkı sənəd ISO-nun *Binalar və mülki mühəndislik işləri üzrə 59 sayılı Texniki Komitəsi, Binaların informasiya modelləşdirməsi (BIM) daxil olmaqla, binalar və mülki mühəndislik işləri haqqında informasiyaların təşkil və rəqəmsallaşdırılması üzrə 13 sayılı Alt Komitə* tərəfindən, Avropa Standartlaşdırma Komitəsinin (CEN) *Binaların İnformasiya Modelləşdirməsi (BIM)* üzrə 442 sayılı Texniki Komitəsi ilə əməkdaşlıqda, ISO ilə CEN arasında texniki əməkdaşlıq haqqında Sazişə (Vyana Sazişi) uyğun olaraq hazırlanıb.

ISO 19650 seriyasındakı bütün hissələrin siyahısı ilə ISO-nun internet saytında tanış ola bilərsiniz.

Bu sənədlə bağlı hər hansı rəy və ya suallar istifadəçinin milli standartlaşdırma orqanına ünvanlanmalıdır. Aşağıdakı keçiddən bu orqanların tam siyahısını əldə etmək olar: www.iso.org/members.html.

Giriş

0.1 Məqsəd və tətbiq

Bu sənəd təyin edən tərəfə (məsələn, aktiv mülkiyyətçisi, aktiv istismarçısı və ya kənardan cəlb edilmiş aktivlərin idarə edilməsi təminatçısı) aktivin istismar mərhələsi üçün informasiya tələblərini müəyyənləşdirmək imkanı vermək üçün nəzərdə tutulub. Bu sənəd eyni zamanda kommersiya hədəflərinə nail olmaq məqsədilə onlara müvafiq əməkdaşlıq mühitini təmin etmək imkanı vermək üçün nəzərdə tutulub. Bu mühitdə bir çox təyin edilmiş tərəf effektiv və səmərəli şəkildə informasiya istehsal edə bilər.

Bu sənəd əsasən aşağıdakılar tərəfindən istifadə edilmək üçün nəzərdə tutulub:

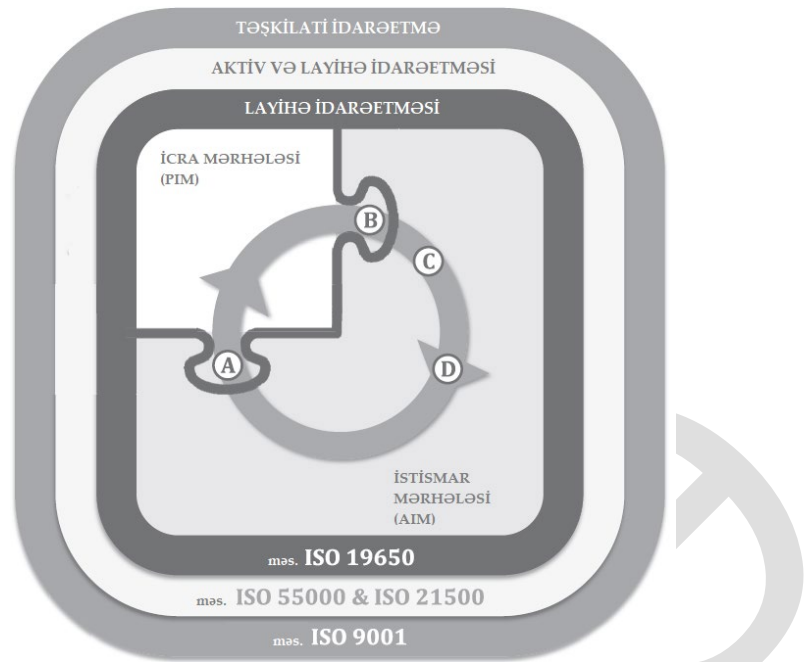
- aktiv və obyektin idarə edilməsində iştirak edənlər (bax 0.2);
- təyinatların müəyyənləşdirilməsi və aktivin bütün həyat dövrünü ərzində birgə işin asanlaşdırılması ilə məşğul olanlar;
- aktivin istismar mərhələsində aktivlərin idarə edilməsi və obyektlərin idarə edilməsi ilə məşğul olanlar (bax 0.2); və
- istismar məqsədləri üçün tələb olunan və aktivin icra mərhələsində əldə edilməli olan informasiyaların müəyyənləşdirilməsi ilə məşğul olanlar.

Bu sənəd müəyyən bir aktiv üçün tətbiq edildiyi halda bu, müvafiq təyinatlarda öz əksini tapmalıdır.

Bu sənəd bütün ölçülərdə və bütün mürəkkəblik səviyyələrində olan aktivlərə şamil edilir. Buraya binalar, universitet şəhərcikləri, infrastruktur şəbəkələri, fərdi binalar və yollar, körpülər, piyada yolları, küçə işıqları, su boruları və ya kanalizasiya kimi infrastruktur elementləri daxildir. Bu sənəddəki tələblər aktivin miqyasına və mürəkkəbliyinə mütənasib və uyğun şəkildə tətbiq edilməlidir.

Aktivin istifadə müddəti ərzində informasiyaların idarə edilməsinin davamlılığı vacib məsələdir və aktivin bir mülkiyyətçidən digərinə ötürülməsi zamanı bunu təmin etmək üçün bütün mümkün addımların (aktiv informasiya modelinin ötürülməsi daxil olmaqla) atılması tövsiyə olunur.

Şəkil 1-də icra mərhələsi ilə birlikdə (informasiyaların ötürüldüyü A və B nöqtələrindən başqa kölgəsiz) istismar mərhələsində (kölgəli) informasiyaların idarə edilməsinin tətbiq edilməsi əks olunub. Şəkil 1-də eyni zamanda ISO 19650 seriyasına uyğun olaraq informasiyaların idarə edilməsinin təşkilati idarəetmə çərçivəsində yerinə yetirilən aktiv və layihənin idarə edilməsi kontekstində necə yerinə yetirildiyi göstərilib. Şəkil 1-də göstərilən ISO 9001, ISO 55000 və ISO 21500 bu sənədin tətbiq edilməsi üçün qüvvədə olan tələblər deyil.

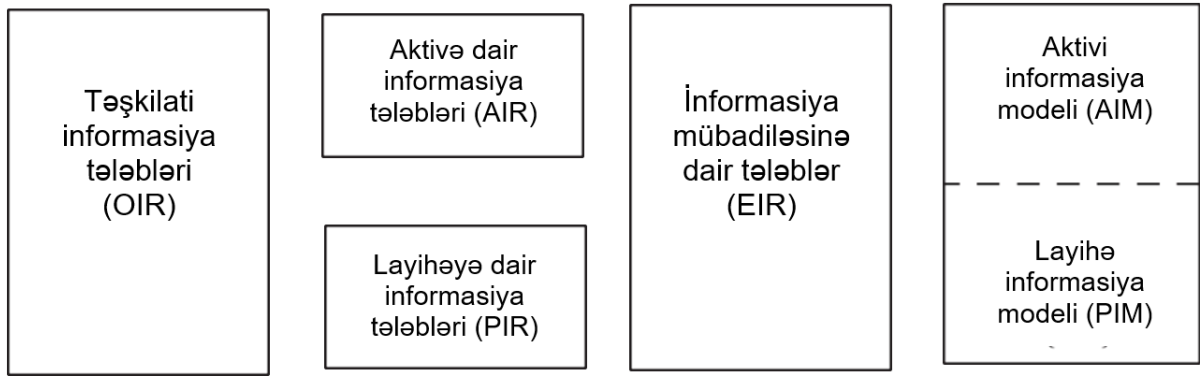

Şerti işarələr

AİM	aktiv informasiya modeli
PİM	layihə informasiya modeli
A	icra mərhələsinin başlanğıcı — müvafiq informasiyaların AİM-dən PİM-ə ötürülməsi
B	istismar mərhələsinin başlanğıcı — müvafiq informasiyaların PİM-dən AİM-ə ötürülməsi
C	istifadədən/tətbiqdən sonrakı qiymətləndirmə və ya istismar göstəricilərinin təhlili
D	istismar mərhələsindəki tətikləyici hadisələr
QEYD	İnformasiyalar icra mərhələsində, eləcə də A və B nöqtələrində PİM və AİM arasında ötürülə bilər.

Şəkil 1 — Bu sənədin tətbiq sahəsi

Bu sənədə informasiya tələblərinin müxtəlif formalarına dair ISO 19650-1 standartının anlayış və prinsipləri tətbiq edilib. Bu anlayış və prinsiplərin tətbiqi aktivlərin idarə edilməsi fəaliyyətlərinin xüsusi xarakterinə uyğunlaşdırılıb. Bunu dəstəkləmək üçün Şəkil 2-də informasiya tələblərinin inkişafının sadələşdirilmiş təsviri göstərilib.

Şəkil 2 — İnformasiya tələblərinin inkişafının sadələşdirilmiş təsviri

Bu sənəddə göstərilən informasiyaların idarə edilməsi prosesi əvvəlcədən proqnozlaşdırılan və planlaşdırılan tətikləyici hadisələrə, eləcə də əvvəlcədən planlaşdırılmayan və ya proqnozlaşdırıla bilməyən tətikləyici hadisələrə tətbiq oluna bilər. Bu iki növ tətikləyici hadisə baş təyin edilmiş tərəfin müəyyənləşdirilməsi və təyinatı üzrə hazırlıq fəaliyyətlərinin yerinə yetirilə biləcəyi vaxt baxımından fərqlənir.

Birinci növ tətikləyici hadisəyə misal olaraq illik texniki xidmət tapşırıqları, strateji əmlakların nəzərdən keçirilməsi və ümumi yerlərdəki təmirlər üçün çağırış tədbirləri qeyd edilə bilər. Bu növ tətikləyici hadisə üçün bu tətikləyici hadisələrdən hər hansı biri baş verməzdən əvvəl baş təyin edilmiş tərəfi seçmək və təyin etmək mümkündür və məntiqlidir.

İkinci növ tətikləyici hadisə üçün iki fərqli ssenari mövcuddur. Birinci ssenari körpü və ya yeraltı keçid tikintisi kimi müəyyən bir layihənin başlanılması üçün düşünülmüş qərarın qəbul edilməsidir. Bu zaman informasiyaların idarə edilməsi prosesi ISO 19650-2 standartına və ya bu sənədə əsaslanıla bilər. Qərar miqyas və mürəkkəblikdən asılı olacaq və cəlb olunanlara dair tələblər 4.2-ci bənddə göstərilib. İkinci ssenariyə o qədər nadir və ya gözlənilməz tətikləyici hadisələr daxildir ki, onlar üçün təyinatlar yersiz və ya qeyri-mümkün ola bilər. Seçim və təyinat tətikləyici hadisə baş verdikdən sonra yerinə yetirilir. Onlara misal olaraq avadanlıqların gözlənilmədən sıradan çıxması, qəzalar və ekstremal daşqınlar qeyd edilə bilər.

Nəhayət, aktivin mövcud mülkiyyətçisindən alındığı ayrıca hal mövcuddur və bu zaman informasiya mübadiləsi əməliyyatın tərkib hissəsi olaraq həyata keçirilir.

Bütün bu hallar 5-ci bənddə nəzərdə tutulmuş qaydada nəzərdən keçirilir. Əlavə A 5-ci bənddə verilmiş bəzi tələblərin dəstəklənməsi üçün təlimat rolunu oynayır. Eyni zamanda 5-ci bənddə Şəkil 5-12-də informasiyaların idarə edilməsi prosesinin hər bir addımını əks etdirən təsvirlər və ümumi prosesdə hər bir addımın haradan başladığını xatırladan qeydlər verilib.

0.2 Aktivlərin idarə edilməsi və obyektlərin idarə edilməsi

Aktivlərin idarə edilməsi və obyektlərin idarə edilməsi, hər ikisinin təşkilatın fiziki aktivlərinin və xidmətlərinin idarə edilməsi ilə əlaqədar olmasına baxmayaraq iki fərqli idarəetmə sahəsi kimi inkişaf edib. Aktivlərin idarə edilməsi və obyektlərin idarə edilməsi üçün xüsusi standartlar və üstünlük verilən terminlərdən ibarət dil işlənilib hazırlanıb.

Bu sənəddə qeyd edilir ki, həm aktivlərin idarə edilməsi, həm də obyektlərin idarə edilməsi aktivin həyat dövründə özünəməxsus rol oynayır, ancaq sadəlik üçün bu sənədin əsas hissəsində hər iki sahəni əhatə etmək üçün aktivlərin idarə edilməsi terminindən istifadə edilir.

0.3 “Nəzərə almalıdır” ifadəsindən istifadə

Bu sənəddə, xüsusilə 5-ci bənddə “nəzərə almalıdır” ifadəsindən istifadə edilir. Bu ifadə sözügedən şəxsin alt bənddə verilmiş əsas tələblə əlaqədar diqqətlə düşünməli olduğu məsələlərin siyahısını təqdim etmək üçün istifadə olunur. Lazım olan düşünmə səviyyəsi, onu

tamamlamaq üçün sərf olunan vaxt və dəstəkləyici sübutlara ehtiyac aktivin mürəkkəbliyindən, iştirak edən şəxsin (şəxslərin) təcrübəsindən və binaların informasiya modelləşdirməsi üzrə milli siyasətin tələblərindən asılı olacaq. Nisbətən kiçik və ya sadə aktiv üçün bu "nəzərə alınmalıdır" elementlərindən bəzilərinə çox tez tamamlamaq və ya uyğun olmayan kimi nəzərə alınmamaq mümkün ola bilər.

"Nəzərə alınmalıdır" ifadələrindən hansının uyğun olduğunun müəyyənləşdirilməsinə kömək etməyin üsullarından biri hər bir ifadənin nəzərdən keçirilməsi və müxtəlif ölçü və mürəkkəbliyə malik aktivlər üçün şablonların yaradılması ola bilər.

0.4 Müvafiq milli standartlardan ibarət milli əlavə

Bu sənədin müvəffəqiyyətlə tətbiq edilməsi üçün hazırda beynəlxalq standartda daxil edilmək üçün uyğun olmayan, müəyyən region və ya ölkələrə aid olan bir neçə standart tələb olunur. Odur ki, milli standartlaşdırma orqanları təmsil etdikləri region və ya ölkəyə aid standartları milli əlavə çərçivəsində tərtib etməyə və sənədləşdirməyə təşviq edilir. Milli əlavələr eyni zamanda bu sənədin müxtəlif mürəkkəbliyə malik aktivlər və tətikləyici hadisələr üçün necə tətbiq ediləcəyi ilə bağlı lokallaşdırılmış təlimat və məsləhətlər təmin edə bilər.

0.5 Digər standartlarla əlaqə

Bu sənəd daxilindəki tələblərin tətbiqi ilə əlaqədar anlayış və prinsiplər ISO 19650-1 standartında verilir. Aktivə dair informasiyaların idarə edilməsinə təhlükəsizlik əsaslı yanaşma tələbləri ISO 19650-5 standartında verilir.

Aktivin istismar mərhələsinin təhvil mərhələsinə keçdiyi hallar üçün bu sənədlə birlikdə ISO 19650-2 standartında verilmiş tələblər də istifadə edilməlidir.

Aktivlərin idarə edilməsi üçün idarəetmə sistemi haqqında ümumi məlumatlar, o cümlədən aktivlərin idarə edilməsi ilə bağlı terminologiya ISO 55000 standartından əldə edilə bilər. Obyektlərin idarə edilməsi üçün idarəetmə sistemi haqqında ümumi məlumatlar ISO 41001 və ISO standartlarından sənədlərindən əldə edilə bilər.

Həm ISO 19650-1, həm də ISO 55000 standartında olan anlayış və prinsiplərin nəzərə alınması təyin edən tərəflərin bu sənədin tələblərini tətbiq etmələrinə və öz təşkilatlarında aktivlərin idarə edilməsini inkişaf etdirmələrinə kömək edə bilər.

0.6 Bu sənədin üstünlükləri

Bu sənədin məqsədi binaların informasiya modelləşdirməsinin istifadə edildiyi aktivlərin istismar və həyat dövrünün sonu mərhələlərində informasiyaların effektiv və səmərəli şəkildə istehsalı, istifadə və idarə edilməsi yolu ilə bütün tərəfləri öz biznes məqsədlərinə nail olmaları istiqamətində dəstəkləməkdən ibarətdir.

Bu sənədin hazırlanmasında beynəlxalq əməkdaşlıq ən geniş aktiv diapazonuna tətbiq oluna bilən ümumi informasiyaların idarə edilməsi prosesini təyin edib. Bu, ən geniş mədəniyyət diapazonu üzrə, ən geniş təyinat marşrutları diapazonu daxilində ən geniş təşkilatlar spektrinə tətbiq olunur.

İnformasiyaların idarə edilməsi prosesinin üstünlükləri aktivin həyat dövrünün istismar mərhələsində təhlil edilməli və bu, bütün prosesin bütün tərəflər üçün xərc və üstünlüklərinin müntəzəm və rəsmi şəkildə nəzərdən keçirilməsi vasitəsilə həyata keçirilməlidir.

0.7 İnformasiyaların idarə edilməsi məqsədilə tərəflər və qruplar arasındakı qarşılıqlı əlaqələr

Bu sənədin məqsədləri çərçivəsində Şəkil 3-də istismar mərhələsində informasiyaların idarə edilməsi ilə bağlı tərəflər və qruplar arasındakı qarşılıqlı əlaqələr əks olunub və bu, müqavilə üzrə münasibətlərin əks olunması kimi qəbul edilməməlidir.

Şəkil 3-də qeyd olunan təyin edən tərəf aktivin mülkiyyətçisi, istismarçısı (məsələn, uzunmüddətli konsessiya müqaviləsi əsasında) və ya cəlb olunmuş aktiv, yaxud obyekt meneceri (adətən bir neçə il müddətinə təyin edilir) ola bilər.

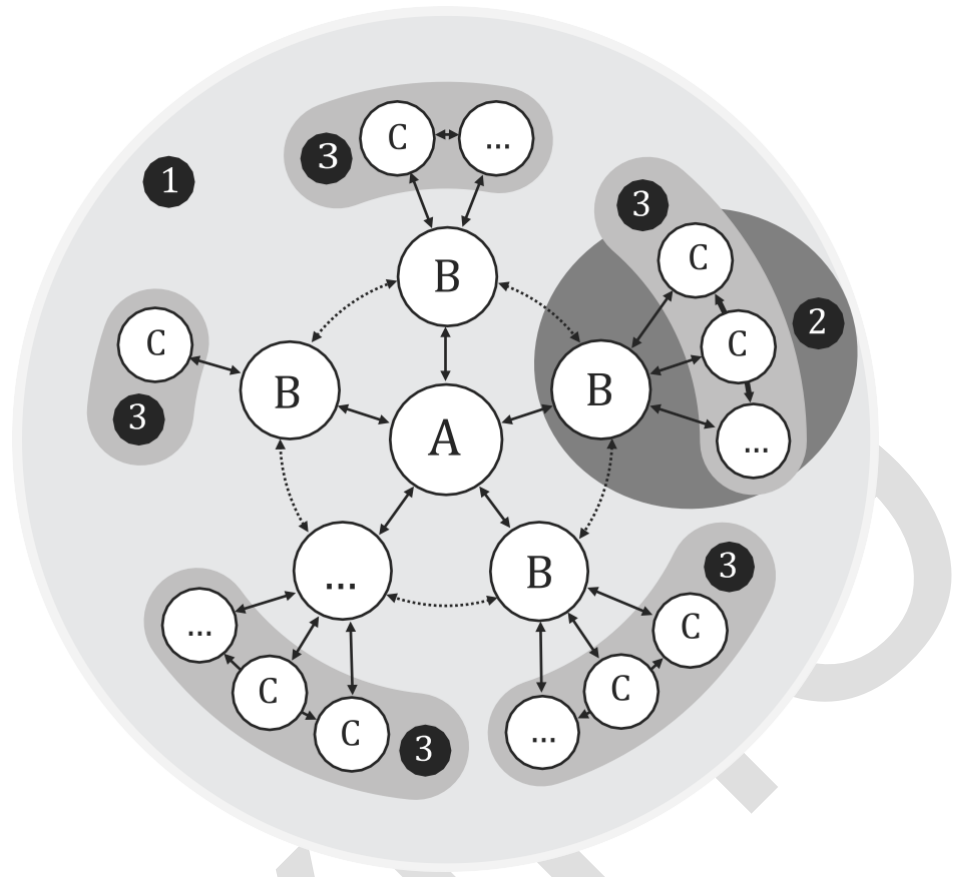
İstismar mərhələsi üçün icra qrupları adətən aktivin həyat dövrünü müddətində istənilən

AZS ISO 19650-2:2024

münasib vaxtda aktivlərin/obyektlərin idarə edilməsinə və istismar qrupuna qoşulur və bu prosesdən/qrupdan ayrılır. İnformasiyalar təyin edən tərəfin təşkilatı daxilindəki tapşırıq qrupu, məsələn, texniki xidmət şöbəsi tərəfindən istehsal edildiyi halda həmin tapşırıq qrupu təyin edilmiş tərəf və ya baş təyin edilmiş tərəf kimi bu sənədin tələblərinə cavab verməyə davam etməlidir.

Şəkil 3-də göstərilir ki, aktivlərin idarə edilməsi və istismarı fəaliyyətləri üçün icra qrupları müxtəlif ölçü və mürəkkəblikdə ola və müxtəlif sayda tapşırıq qruplarını əhatə edə bilər. Eyni zamanda bir neçə icra qrupu təyin edildikdə təyin edən tərəf onlardan informasiya istehsal etmə fəaliyyətlərini bir-biri ilə əlaqələndirmələrini tələb edə bilər.

LAYIHƏ

Şerti işarələr

- A təyin edən tərəf
- B baş təyin edilmiş tərəf
- C təyin edilmiş tərəf
- ... dəyişən məbləğ
- 1 aktivlərin/obyektlərin idarə edilməsi və istismar qrupu
- 2 icra qrupunun təsviri
- 3 tapşırıq qrupları
- ↔ informasiya tələbləri və informasiya mübadiləsi
- ⋯↔ təyin edən tərəf tərəfindən tələb olunduğu halda baş təyin edilmiş tərəflər arasında informasiyaların əlaqələndirilməsi

Şəkil 3 — İnformasiyaların idarə edilməsi məqsədilə tərəflər və qruplar arasındakı qarşılıqlı əlaqə

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ DÖVLƏT STANDARTI

Binaların informasiya modelləşdirməsi (BİM) daxil olmaqla, binalar və mülki mühəndislik işləri haqqında informasiyaların təşkili və rəqəmsallaşdırılması — Binaların informasiya modelləşdirməsindən istifadə edərək informasiyaların idarə edilməsi — Hissə 3: Aktivlərin istismar mərhələsi

AZS ISO 19650-3:2024

Organization and digitization of information about buildings and civil engineering works, including building information modelling (BIM) — Information management using building information modelling — Part 3: Operational phase of the assets

Tətbiq edilmə tarixi: “ ” 2024-cü il

1 Tətbiq sahəsi

Bu sənəd binaların informasiya modelləşdirməsindən istifadə etməklə aktivlərin istismar mərhələsi və onun çərçivəsində informasiya mübadiləsi kontekstində idarəetmə prosesi şəklində informasiyaların idarə edilməsinə dair tələbləri əks etdirir.

Bu sənəd bütün növ aktivlərə və aktivlərin istismar mərhələsində iştirak edən bütün növ və bütün ölçülərə malik təşkilatlar tərəfindən tətbiq oluna bilər.

Bu sənəddəki tələblər sözügedən təşkilat tərəfindən həyata keçirilən birbaşa tədbirlər vasitəsilə əldə edilə və ya başqa tərəfə həvalə edilə bilər.

2 Normativ istinadlar

Mətnə aşağıdakı sənədlərə əl istinad edilir ki, onların məzmunlarının bir hissəsi və ya hamısı bu sənədin tələblərini təşkil edir. Tarixli istinadlar üçün yalnız istinad edilən nəşr nəzərə alınır. Tarixsiz istinadlar üçün istinad edilən sənədin ən son nəşri (istənilən düzəlişlər daxil olmaqla) nəzərə alınır.

ISO 12006-2, *Bina tikintisi - Tikinti işləri haqqında informasiyaların təşkili - 2-ci hissə: Təsnifat üçün əsas prinsiplər*

ISO 19650-1:2018, *Binaların informasiya modelləşdirməsi (BİM) daxil olmaqla, binalar və mülki mühəndislik işləri haqqında informasiyaların təşkili və rəqəmsallaşdırılması - Binaların informasiya modelləşdirməsindən istifadə edərək informasiyaların idarə edilməsi - 1-ci hissə: Anlayışlar və prinsiplər*

ISO 19650-2, *Binaların informasiya modelləşdirməsi (BİM) daxil olmaqla, binalar və mülki mühəndislik işləri haqqında informasiyaların təşkili və rəqəmsallaşdırılması - Binaların informasiya modelləşdirməsindən istifadə edərək informasiyaların idarə edilməsi - 2-ci hissə: Aktivlərin icra mərhələsi*

ISO 19650-5, *Binaların informasiya modelləşdirməsi (BİM) daxil olmaqla, binalar və mülki mühəndislik işləri haqqında informasiyaların təşkili və rəqəmsallaşdırılması - Binaların informasiya modelləşdirməsindən istifadə edərək informasiyaların idarə edilməsi - 5-ci hissə: Informasiyaların idarə edilməsinə təhlükəsizlik əsaslı yanaşma*

3 Terminlər, təriflər və simvollar

3.1 Terminlər və təriflər

Bu sənədin məqsədləri üçün ISO 19650-1 sənədində və aşağıda verilmiş termin və təriflərdən istifadə edilir. ISO və IEC standartlaşdırmada istifadə üçün terminoloji verilənlər bazalarını aşağıdakı ünvanlarda saxlayır:

- ISO-nun onlayn axtarış platforması: <https://www.iso.org/obp>
- IEC-in Elektropediyası: <http://www.electropedia.org/>

3.1.1

aktivlərin idarə edilməsi asset management

aktivlərdən dəyər əldə etmək üçün təşkilatın əlaqələndirilmiş fəaliyyəti

Tərifə dair qeyd 1: Dəyər əldə edilməsi adətən xərclərin, risklərin, imkanların və məsuliyyətlərin artırılmasının balanslaşdırılmasını əhatə edir.

Tərifə dair qeyd 2: Fəaliyyət dedikdə həmçinin aktivlərin idarə edilməsi sisteminin elementlərinin tətbiq edilməsi nəzərdə tutulur.

Tərifə dair qeyd 3: “Fəaliyyət” termini geniş mənə daşıyır və məsələn, yanaşma, planlaşdırma, planın icra edilməsi və həyata keçirilməsini əhatə edə bilər.

[MƏNBƏ: ISO 55000:2014, 3.3.1, düzəliş — Tərifə dair qeyd 3-də “planlar və onların həyata keçirilməsi” ifadəsi “planın icra edilməsi və həyata keçirilməsi” ifadəsi ilə əvəz edilib.]

3.1.2

obyektin idarə edilməsi obyektlərin idarə edilməsi facility management facilities management

insanların həyat keyfiyyətini və əsas biznesin məsuliyyətini yaxşılaşdırmaq məqsədilə insanları, yeri və prosesi yaradılmış mühit daxilində birləşdirən təşkilati funksiya

[MƏNBƏ: ISO 41011:2017, 3.1.1, düzəliş — “FM” qısaldılmış termini yığışdırılıb.]

3.2 Proses diaqramları üçün simvollar

başlama

tətikləyici hadisə

bitmə

aşağı salınmış alt proses

qərar

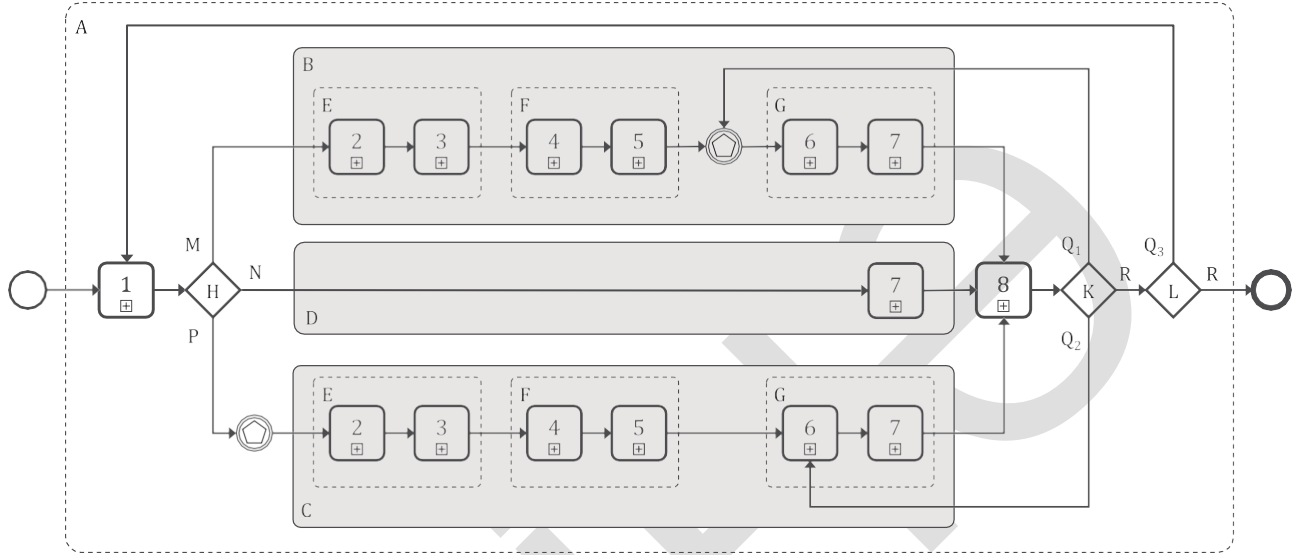
QEYD: Bu sənəddə istifadə olunan simvollar ISO/IEC 19510 sənədində təyin edilmiş simvollarla uyğunlaşdırılıb.

4 Aktivlərin istismar mərhələsi ilə bağlı informasiyaların idarə edilməsi

4.1 Aktivlərin istismar mərhələsi ilə bağlı informasiyaların idarə edilməsi prosesi

İnformasiyaların idarə edilməsi prosesi (Şəkil 4) 5.1.3 -dən istifadə vasitəsilə təyin edilmiş hər bir aktivin istismar mərhələsi müddətində, mövcud aktiv halında isə həmin aktivlə bağlı bütün köhnə informasiyalara tətbiq edilməlidir.

İnformasiyaların idarə edilməsi prosesi, həyata keçirilməsinin optimallaşdırılması üçün lazımı şəkildə müvafiq korporativ sistemlər və ya təşkilati funksiyalar çərçivəsində işləməli və ya onlarla əlaqələndirilməlidir.

Şerti işarələr

İnformasiyaların idarə edilməsi üzrə fəaliyyətlər

Fəaliyyət qrupları

Qərar qəbul etmə mərhələləri, suallar və tədbirlər

1	qiymətləndirmə və ehtiyac	A	aktivlərin istismar mərhələsində həyata keçirilən fəaliyyətlər	H	informasiya təmin edən
2	xidmətin göstərilməsi üçün tenderə dəvət/sorğu	B	tətikləyici hadisədən əvvəl aparılan hər bir təyinat üçün həyata keçirilən fəaliyyətlər	K	tətikləyici hadisə növü
3	xidmətin göstərilməsi üçün tenderə dəvətin/sorğunun cavablandırılması	C	tətikləyici hadisə və ya icra mərhələsindən sonra ISO 19650-2 standartından istifadə etməklə aparılan hər bir təyinat üçün həyata keçirilən fəaliyyətlər	L	təyinatın davamı bu informasiyaların idarə edilməsi prosesinin davamı
4	təyinat			M	tətikləyici hadisədən əvvəl aparılan təyinat vasitəsilə
5	cəlbətmə				
6	informasiya istehsalı	D	aktivin əldə edilməsi zamanı həyata keçirilən fəaliyyətlər	N	başqa təyin edən tərəfdən/ aktiv mülkiyyətçisindən alınıb
7	təyin edən tərəf tərəfindən informasiya modelinin qəbul edilməsi			P	tətikləyici hadisə və ya icra mərhələsindən sonra ISO 19650-2 standartından istifadə etməklə aparılan təyinat vasitəsilə
8	Aktiv informasiya modelinin yığılması	E	satınalma mərhələsində		

	həyata keçirilən fəaliyyətlər (hər bir təyinat üzrə)	Q1	bəli — baş təyin edilmiş tərəf növbəti tətikləyici hadisəni gözləyir
F	informasiya planlaşdırma mərhələsində həyata keçirilən fəaliyyətlər (hər bir təyinat üzrə)	Q2	bəli — baş təyin edilmiş tərəf növbəti icra mərhələsinə keçir
G	informasiya istehsalı mərhələsində həyata keçirilən fəaliyyətlər (hər bir təyinat üzrə)	Q3	bəli — təyin edən tərəf
		R	aktiv üçün məsuliyyət daşımaqdadır xeyr

QEYD 1 Bu proses 8-ci addımda bir yerə toplanmalı olan informasiyaların miqdarını azaltmaq məqsədi daşıyır və bunu etmək üçün səyləri azaldır.

QEYD 2 Eyni tətikləyici hadisəyə cavab verən bir neçə baş təyin edilmiş tərəf ola bilər – tətikləyici hadisə nümunələri üçün A.3-ə baxın.

QEYD 3 C ilə müəyyən edilmiş fəaliyyətlər həyat dövrünün istismar və ya icra mərhələlərində tətbiq edilə bilər. B və D ilə müəyyən edilmiş fəaliyyətlər həyat dövrünün istismar mərhələsində tətbiq edilir.

QEYD 4 1-8 informasiyaların idarə edilməsi fəaliyyətlərinin alt prosesləri Şəkil 5-12-də göstərilir.

Şəkil 4 — Aktivlərin istismar mərhələsini dəstəkləmək üçün informasiyaların idarə edilməsi prosesi

4.2 Bu sənədlə ISO 19650-2 standartı arasında əlaqə

Bu sənəddə təyin edən tərəf ISO 19650-2 standartının tələblərinin müəyyən tətikləyici hadisələrə və/və ya müəyyən aktivlərə aid olub-olmadığını qərarlaşdırmalıdır. Bunu edərkən təyin edən tərəf aşağıdakıları nəzərə almalıdır:

- aktiv(lər)in miqyası və mürəkkəbliyi;
- tətikləyici hadisə(lər) üçün cavab tədbirlərinin miqyası və mürəkkəbliyi; və
- tətikləyici hadisə(lər) üçün cavab tədbirlərinin tərkib hissəsi kimi təyin edilmiş icra qrupunun (qruplarının) miqyası və mürəkkəbliyi.

ISO 19650-2 standartının tətbiq olunması qərara alınarsa və ISO 19650-2 standartındakı təyin edən tərəf bu sənəddəki təyin edən tərəfdən fərqli olarsa, bu iki təyin edən tərəf:

- ISO 19650-2 standartı və bu sənəd çərçivəsində müvafiq öhdəliklərinin aydın şəkildə müəyyənləşdirilməsini və bir-birlərinə bildirilməsini təmin etməlidir; və
- bu sənəddəki təyin edən tərəfin informasiya tələblərinin ISO 19650-2 standartı əsasında təyin edilmiş bütün müvafiq baş təyin edilmiş tərəflər üçün müəyyən edilməsini təmin etməlidir.

Həm ISO 19650-2 standartı, həm də bu sənəd tətbiq olunduğu halda aktivə dair informasiya standartı ilə layihənin informasiya standartı, eləcə də aktivə dair informasiyaların istehsal edilməsi üsulları və prosedurları ilə layihənin informasiyalarının istehsal edilməsi üsulları və prosedurları arasında uyğunluq olmalıdır.

5 Aktivlərin istismar mərhələsini dəstəkləmək üçün informasiyaların idarə edilməsi prosesi

5.1 Informasiyaların idarə edilməsi prosesi — qiymətləndirmə və ehtiyac

5.1.1 Informasiyaların idarə edilməsi funksiyasını yerinə yetirmək üçün şəxslərin

təyin edilməsi

Təyin edən tərəf informasiyaların idarə edilməsi funksiyasını yerinə yetirmək üçün öz təşkilatı daxilindən şəxsləri irəli sürməlidir.

Alternativ olaraq, təyin edən tərəf informasiyaların idarə edilməsi funksiyasının hamısını və ya bir hissəsini yerinə yetirmək üçün potensial baş təyin edilmiş tərəfi və ya üçüncü tərəfi təyin edə bilər. Bu halda təyin edən tərəf həmin təyinat üçün xidmətlərin əhatə dairəsini müəyyənləşdirməlidir.

Bunu edərkən təyin edən tərəf potensial baş təyin edilmiş tərəfin və ya üçüncü tərəfin cavabdeh olacağı tapşırıqları nəzərə almalıdır.

Bütün hallarda təyin edən tərəf informasiyaların idarə edilməsi funksiyasını yerinə yetirmək üçün irəli sürülmüş və ya təyin edilmiş istənilən şəxs və ya təşkilatların qabiliyyət və imkanlarını nəzərə almalıdır.

5.1.2 Təşkilati informasiya tələblərinin müəyyənləşdirilməsi

Təyin edən tərəf təşkilati funksiyalarının və aktivlərin idarə edilməsi sisteminin ehtiyaclarını ödəmək üçün istənilən mövcud təşkilati informasiya tələblərini təyin etməli və ya öz təşkilati informasiya tələblərini yaratmalı, sənədləşdirməli və saxlamalıdır (Şəkil 2-yə baxın).

QEYD 1 Təşkilati informasiya tələbləri təyin edən tərəfin özündən və onun maraqlı tərəflərindən (məsələn, təyin edən tərəf aktiv istismarçısı olduqda aktivin mülkiyyətçisi) əldə edilə bilər.

QEYD 2 Təşkilati informasiya tələbləri mövcud informasiya tələblərini əhatə edə və ya onlardan əldə edilə bilər.

QEYD 3 Təşkilati informasiya tələblərini meydana çıxara biləcək bəzi tipik fəaliyyətlər A.2-də sadalanıb.

5.1.3 İnformasiyaları idarə olunacaq aktivlərin müəyyənləşdirilməsi

Təyin edən tərəf aktivə dair informasiyaların idarə edilməsinin xalis mənfəət təmin edə biləcəyi aktivləri, o cümlədən yaradılması və ya əldə edilməsi planlaşdırılan aktivləri müəyyən etməlidir. Bunu edərkən təyin edən tərəf aşağıdakıları nəzərə almalıdır:

- aktivlərin mülkiyyət hüququ və onlarla bağlı informasiyalar;
- təyin edən tərəf tərəfindən istifadə edilən hər hansı aktivə dair informasiya strukturu;
- hər bir aktivin biznes əməliyyatının səmərəliliyinə təsiri;
- hər bir aktivin biznes əməliyyatının effektivliyinə təsiri;
- əsas biznes əməliyyatları üçün hər bir aktivin kritikliyi; və
- hər bir aktivin vəziyyəti.

QEYD 1 Xalis mənfəətin qiymətləndirilməsi həm xərcləri, həm də mənfəətləri əhatə edir. Bu qiymətləndirmə, sadalananlarla məhdudlaşmadan, maliyyə analizi, sağlamlıq və təhlükəsizlik üçün risk, ətraf mühitə dəyən zərər riski, korporativ və şəxsi nüfuz üçün risk, hər bir aktiv üçün informasiyaların əldə edilməsi və saxlanması üçün tələb olunan resurslar, o cümlədən, retrospektiv olaraq aktivə dair informasiyaların əldə edilməsi üçün tələb olunan gözlənilən resurslar daxil olmaqla, təşkilati meyarlara əsaslanıla bilər.

QEYD 2 Bəzi təşkilatlar üçün bu meyarlar təşkilati informasiya tələblərində nəzərə alınla bilər (bax: 5.1.2).

5.1.4 Aktivə dair informasiya tələblərinin müəyyənləşdirilməsi

5.1.3-cü bənddə müəyyənləşdirilmiş hər bir aktiv üçün təyin edən tərəf təşkilati informasiya tələblərinə cavab verməsini təmin etmək üçün zəruri olan aktivə dair informasiya tələblərini müəyyənləşdirməlidir (Şəkil 2-ə baxın). Aktivə dair informasiya tələbləri bütün müvafiq maraqlı tərəflərin, o cümlədən təyin edən tərəf daxilindəki şöbələrin və yerli idarəetmə orqanları və ya tənzimləyici orqanlar kimi maraqlı üçüncü tərəf təşkilatlarının tələblərini əhatə etməlidir. Bunu edərkən təyin edən tərəf aşağıdakıları nəzərə almalıdır:

- aktivə dair informasiyaların effektiv təşkilati resurs kimi idarə edilməsinin lazım olduğu məqsəd(lər) (bax: ISO 55000 standart);

- aktivlərin mülkiyyət hüququ və onlarla bağlı informasiyalar;
- aktiv qrupları üzrə, eləcə də fərdi aktivlər üçün tələb olunan informasiyalar; və
- ISO 55001 aktivlərin idarə edilməsi sistemi tətbiq edildiyi halda onun aktivlərin idarə edilməsi strategiyası və planlarının təsiri.

QEYD 1 A.4-də aktivə dair informasiya tələblərinin bir sıra nümunələri verilib.

QEYD 2 ISO 55001 aktivlərin idarə edilməsi sistemi tətbiq edildiyi halda “təyin edən tərəf” ISO 55001 standartındakı “təşkilat” termini ilə sinonimdir.

5.1.5 İnformasiyaları idarə ediləcək gözlənilən tətikləyici hadisələrin müəyyənləşdirilməsi

Təyin edən tərəf aktivlə bağlı yeni və ya yenilənmiş informasiyaların yaradılacağı və ya tələb olunacağı istismar mərhələsində müvafiq hadisələri əks etdirən gözlənilən tətikləyici hadisələri müəyyənləşdirməli və qeydə almalıdır.

QEYD 1 A.3-də bir sıra tətikləyici hadisə nümunələri verilib. Eyni zamanda birdən artıq tətikləyici hadisə baş verə bilər.

QEYD 2 Xüsusi sistem və ya avadanlıq səviyyəsində müxtəlif aktiv növləri eyni və ya oxşar tətikləyici hadisələrə məruz qala bilər. Ancaq aktivlərin idarə edilməsinə reaksiya və aktivə dair yaradılan və ya yenilənən informasiyalar hər bir halda fərqli ola bilər.

QEYD 3 Bəzi tətikləyici hadisələr, məsələn, kəskin hava və ya geoloji fəallıqlar aktivlərdən asılı olmadan müəyyənləşdirilə bilər. Aktivlər müəyyənləşdirildikdən sonra digər tətikləyici hadisələr də aşkarlanı bilər.

5.1.6 Aktivə dair informasiya standartının yaradılması

Təyin edən tərəf təyin edən tərəfin təşkilatı tərəfindən tələb olunan istənilən xüsusi informasiya standartlarını aktivə dair informasiya standartı çərçivəsində müəyyənləşdirməlidir.

Bunu edərkən təyin edən tərəf aşağıdakıları nəzərə almalıdır:

- a) təyin edən tərəfin təşkilatı daxilində
 - informasiya mübadiləsi;
 - təyin edən tərəf və xarici maraqlı tərəflər arasında;
 - təyin edən tərəflə xüsusi olaraq ISO 19650-2 standartı vasitəsilə təyin edilmiş baş təyin edilmiş tərəflər arasında;
 - potensial baş təyin edilmiş tərəflə təyin edən tərəf arasında;
 - eyni aktivlərin idarə edilməsi və istismar heyətində potensial baş təyin edilmiş tərəflər arasında; və
 - qarşılıqlı asılı və ya ardıcıl aktivlərin idarə edilməsi və istismar qrupları arasında;
- b) informasiyaların strukturlaşdırılması və təsnifləşdirilməsi vasitələri (ISO 12006-2 standartında verilmiş struktura uyğun olaraq);
- c) informasiya ehtiyacının səviyyəsinin təyin edilməsi üsulu;
- d) aktivlə bağlı hər hansı gələcək icra mərhələsi üçün informasiyalardan istifadə; və
- e) istismar mərhələsində informasiyalardan istifadə.

5.1.7 Aktivə dair informasiyaların istehsal edilməsi üsullarının və prosedurlarının müəyyənləşdirilməsi

Təyin edən tərəf təşkilatı tərəfindən tələb olunan istənilən xüsusi informasiyaların istehsal edilməsi üsulları və prosedurlarını aktivə dair informasiyaların istehsal edilməsi üsulları və prosedurları çərçivəsində müəyyənləşdirməlidir.

Bunu edərkən təyin edən tərəf aşağıdakıları nəzərə almalıdır:

- a) aktivə dair mövcud informasiyaların əldə edilməsi;
- b) yeni informasiyaların yaradılması, təhlil edilməsi və ya təsdiq edilməsi;
- c) informasiyaların təhlükəsizliyi; və
- d) informasiya mübadiləsinin artıq təyin edən tərəf tərəfindən istifadə olunan sistem və proseslərə uyğun olması üçün istifadə ediləcək format da daxil olmaqla, informasiyaların təyin edən tərəfə təqdim edilməsi.

5.1.8 İstinad informasiyaları və paylaşılan resursların yaradılması

Təyin edən tərəf qarşılıqlı fəaliyyətlə bağlı problemlərin qarşısını almaq üçün mümkün olduqda açıq informasiya standartlarından istifadə etməklə tender prosesi və təyinat zamanı potensial baş təyin edilmiş tərəflərlə paylaşmağı nəzərdə tutduğu istinad informasiyaları və resurslar müəyyənləşdirməlidir.

QEYD 1 İstinad informasiyaları bir sıra mənbələrdən, məsələn, təyin edən tərəfin özündən, kommunal xidmət şirkətləri kimi yaxın aktiv mülkiyyətçilərindən, xarici təminatçılardan və ya ictimai mənbələrdən əldə edilə bilər.

QEYD 2 Birgə resurslara informasiyaların idarə edilməsi prosesinin özünü idarə etmək üçün yaradılmış informasiya şablonları (məsələn, informasiyaların təqdim edilməsi üçün əsas plan), informasiya konteynerləri üçün şablonlar (məsələn, informasiya dəstləri və ya sənədlər), üslub və ya obyekt kitabxanaları daxil ola bilər.

5.1.9 Ümumi verilənlər mühitinin yaradılması

Təyin edən tərəf ISO 19650-1:2018 standartının 12-ci bəndinə uyğun olaraq ümumi verilənlər mühiti (CDE) yaratmalıdır. Bu mühit aktiv(lər) üçün informasiyaların idarə edilməsi prosesini dəstəkləmək məqsədilə iş axını və informasiya saxlama həllərinin kombinasiyasından ibarət olmalıdır.

Ümumi informasiya mühiti:

- a) razılaşdırılmış və sənədləşdirilmiş qayda əsasında hər bir informasiya konteynerinin unikal identifikatorunun olmasını təmin etməlidir;
- b) hər bir informasiya konteynerinin aşağıdakı atributlara malik olmasını təmin etməlidir:
 - status;
 - versiya;
 - təsnifat (ISO 12006-2 standartında müəyyən edilmiş struktura uyğun olaraq);
- c) informasiya konteynerləri üçün bir statusdan digərinə keçid;
- d) informasiya əməliyyatları jurnalı, istifadəçinin adının, informasiya konteynerləri üçün bir statusdan digərinə keçid tarixi və vaxtının qeydə alınması; və
- e) informasiya konteyneri səviyyəsində nəzarət edilən müraciət.

5.1.10 Korporativ sistemlərlə əlaqələrin yaradılması

Aktivə dair informasiyaların saxlanması üçün mövcud korporativ sistemlərdən istifadə olunduğu halda təyin edən tərəf informasiyaların harada və necə saxlanması asılı olmayaraq, bu sənədin tələblərinə uyğunluğu təmin etmək üçün həmin sistemlər daxilində informasiyaların keyfiyyəti və informasiyaların təhlükəsizliyi proseslərini yaratmalı və ya uyğunlaşdırmalıdır.

QEYD 1 Təyin edən tərəf mövcud korporativ sistemlərə birbaşa nəzarət etməyə bilər.

QEYD 2 A.5-də aktiv informasiya modeli ilə əlaqələndirilə bilən korporativ sistem nümunələri verilib.

5.1.11 Aktiv informasiya modelinin hazırlanması

Təyin edən tərəf 5.1.3-cü bənddə müəyyən edilmiş aktiv və ya aktivlərlə bağlı aktivə dair informasiya tələblərində göstərilən bütün informasiyaları saxlamaq üçün aktiv informasiya modeli (AİM) yaratmalı və ya nəzərdən keçirməli və lazım gəldikdə uyğunlaşdırmalıdır. Aktiv informasiya modeli müxtəlif informasiya təminatçılarının (təyin edilmiş tərəflərin) məzmunlarını əhatə edə bilən birləşdirilmiş informasiya modeli olmalıdır.

Bunu edərkən təyin edən tərəf aşağıdakıları nəzərə almalıdır:

- a) mövcud informasiya sistemlərinin uyğunluğu;
- b) layihənin gedişatı ərzində istənilən vaxt layihə informasiya modelindən informasiyaları inteqrasiya etmək və ya əlaqələndirmək imkanı;
- c) informasiyaların (və xüsusilə şəxsi informasiyaların) saxlanması ilə bağlı istənilən hüquqi tələblər;

d) Aktiv informasiya modelinin təhlil və hesabat üçün istifadə olunan informasiyaları aktiv üzrə icra qrupları tərəfindən yenilənən informasiyalardan ayırmaq imkanı; və

e) ISO 19650-5 standartının müvafiq tələbləri və ISO 19650-5 standartının tətbiq edilməsi nəticəsində razılaşdırılmış idarəetmə fəaliyyətləri daxil olmaqla, aktiv informasiya modelinin hazırlanması və istifadə edilməsi üçün təhlükəsizlik əsaslı yanaşmaya ehtiyac.

QEYD 1 Korporativ sistemlər müvafiq şəkildə əlaqələndirildiyi və aktiv informasiya modelinin məzmunları ISO 19650-1 standartında verilmiş ümumi verilənlər mühiti iş axınından istifadə etməklə idarə edildiyi halda aktiv informasiya modeli yeni və mövcud korporativ sistemlərin istənilən kombinasiyasında saxlana bilər.

QEYD 2 Aktiv informasiya modelinin yaradılması və strukturlaşdırılmasının bir çox üsulu mövcuddur. Bu sənəd müəyyən saxlama texnologiyalarının istifadə edilməsini əks etdirmir və ya bu texnologiyalar ümumi verilənlər mühiti iş axınına dəstəklədiyi halda onlardan istifadəni qadağan etmir.

5.1.12 Aktiv informasiya modelinin saxlanması üçün proseslərin müəyyənləşdirilməsi

Təyin edən tərəf aktiv informasiya modelini lazımi müddət ərzində saxlamaq üçün mövcud uyğun prosesləri müəyyənləşdirməli və ya onlara əməl etməlidir. Bunlara aşağıdakı proseslər daxildir:

— informasiyaların istehsalı, texniki xidmətlə təmin olunması, saxlanması, ötürülməsi, əldə edilməsi, təmin edilməsi və arxivləşdirilməsi üçün tapşırıqların bölüşdürülməsi;

— aktivin mülkiyyətçisi və ya təyin edən tərəf dəyişdiyi halda aktiv informasiya modelinin saxlanması tələblərinin və/və ya aktiv informasiya modelinin mülkiyyət hüququnun ötürülməsi;

— informasiyaların təqdim edilməsi, saxlanması, ötürülməsi və axtarışı üçün məzmun, məna, format və vasitələrin müəyyənləşdirilməsi;

— versiyaya nəzarətin təmin edilməsi, tamlığın yoxlanması və informasiyaların aktivə dair informasiya tələbləri əsasında yoxlanması, eləcə də aktiv informasiya modelinin müvafiq qaydada yenilənməsi;

— təşkilati məqsədləri dəstəkləmək üçün informasiyaların keyfiyyətinin yaxşılaşdırılması;

— köhnəlmiş, etibarsız və ya lazımsız informasiyaların arxivləşdirilməsi və ya istismardan çıxarılması;

— Aktiv informasiya modelinin qismən və ya tamamilə istismardan çıxarılması/həyat dövrünün sonlandırılması;

— Aktiv informasiya modelinin ISO 19650-5 standartında qeyd olunduğu kimi təhlükəsizlik tələblərinə uyğun olmasının təmin edilməsi;

— informasiyaların təhlükəsiz, asanlıqla əldə edilə bilən şəkildə saxlanması və onları fiziki və texnoloji korlanma və ya köhnəlmədən qorumaq üçün profilaktik texniki xidmətdən istifadə edilməsi;

— Aktiv informasiya modelinin məzmunu ilə fiziki aktivin statusu arasında razılaşdırılmış uyğunluq səviyyəsinin saxlanması.

QEYD 1 Aktiv informasiya modelinin saxlanması üçün müvafiq müddət gözlənilən mülkiyyətçilik müddətinə, yerdən istifadə haqqında müqavilənin müddətinə, istismar müqaviləsinin müddətinə və ya aktivlərin idarə edilməsi haqqında müqavilənin müddətinə əsaslanıla bilər. Bu müddət eyni zamanda strateji, müqavilə əsaslı, qanuni, hüquqi, tənzimləyici, sağlamlıq və təhlükəsizlik əsaslı, ekoloji, sosial, eləcə də maliyyə əsaslı məhdudlaşdırıla bilər.

QEYD 2 Razılaşdırılmış uyğunluq səviyyəsi aktivdə baş verən dəyişikliklərlə aktiv informasiya modelində əks olunan dəyişikliklər arasındakı vaxt intervalı baxımından müəyyənləşdirilə bilər.

5.1.13 Aktiv informasiya protokolunun hazırlanması

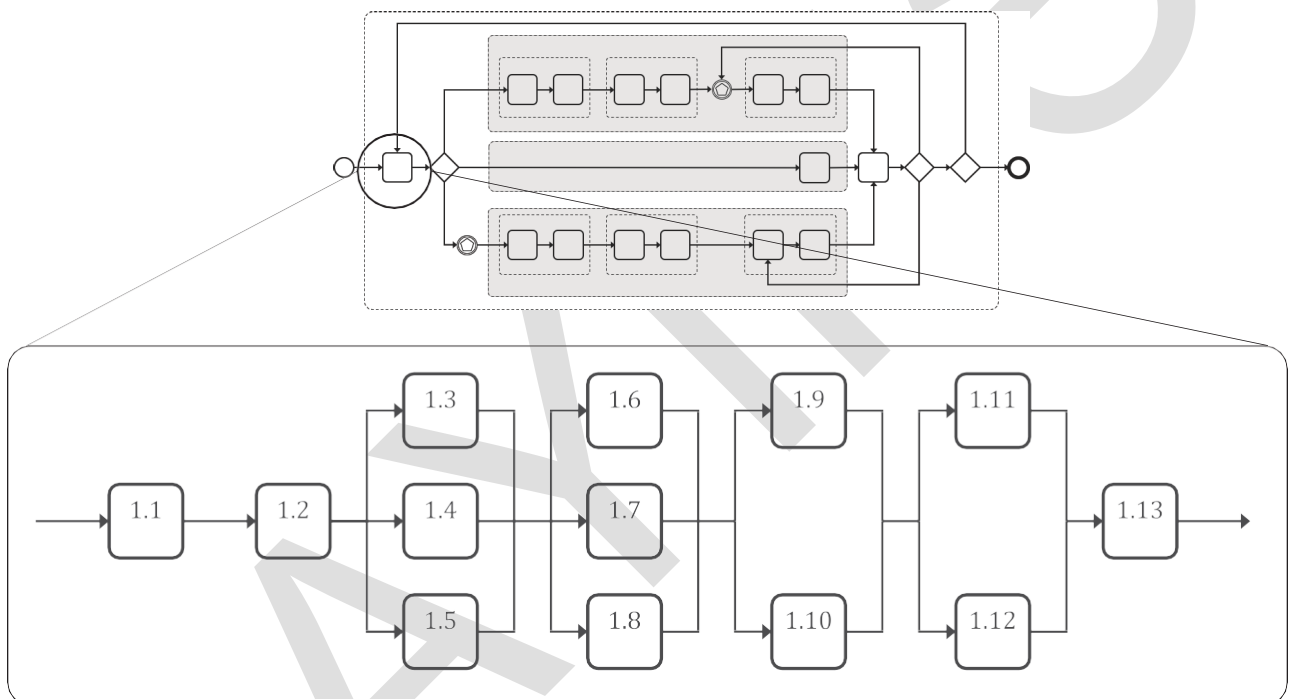
Təyin edən tərəf təyin edən tərəfin və təyin edilmiş tərəflərin aktiv informasiya modeli ilə bağlı hüquq və öhdəliklərini müəyyənləşdirmək üçün aktiv informasiya protokolu hazırlamalı və informasiya protokolunu bütün təyinatlara daxil etməlidir.

Bunu edərkən təyin edən tərəf aşağıdakıları nəzərə almalıdır:

- ümumi verilənlər mühitindən istifadə etmək daxil olmaqla, informasiyaların idarə edilməsi və ya istehsalı ilə bağlı öhdəliklər;
- aktiv informasiya modeli ilə bağlı istənilən zəmanət və ya öhdəliklər;
- aktiv informasiya modeli ilə bağlı ilkin və müqavilə əsaslı əqli mülkiyyət hüquqları;
- istinad informasiyaları və paylaşılan resursların istifadə edilməsi;
- təyinat zamanı informasiyalardan, o cümlədən istənilən əlaqədar lisenziya şərtlərindən istifadə edilməsi; və
- təyinatdan sonra və ya xitam verildikdə informasiyalardan təkrar istifadə edilməsi.

5.1.14 Qiymətləndirmə və ehtiyac istiqamətində fəaliyyətlər

Qiymətləndirmə və ehtiyac istiqamətində fəaliyyətlər Şəkil 5-də göstərilib.

Şərti işarələr

- 1.1 İnformasiyaların idarə edilməsi funksiyasını yerinə yetirmək üçün şəxslərin təyin edilməsi
- 1.2 Təşkilati informasiya tələblərinin müəyyənləşdirilməsi
- 1.3 İnformasiyaları idarə olunacaq aktivlərin müəyyənləşdirilməsi
- 1.4 Aktivə dair informasiya tələblərinin müəyyənləşdirilməsi
- 1.5 İnformasiyaları idarə ediləcək gözlənilən tətikləyici hadisələrin müəyyənləşdirilməsi
- 1.6 Aktivə dair informasiya standartının yaradılması
- 1.7 Aktivə dair informasiyaların istehsal edilməsi üsullarının və prosedurlarının müəyyənləşdirilməsi
- 1.8 İstinad informasiyaları və paylaşılan resursların yaradılması
- 1.9 Ümumi verilənlər mühitinin yaradılması
- 1.10 Korporativ sistemlərlə əlaqələrin yaradılması
- 1.11 Aktiv informasiya modelinin hazırlanması

- 1.12 Aktiv informasiya modelinin saxlanması üçün proseslərin müəyyənləşdirilməsi
- 1.13 Aktiv informasiya protokolunun hazırlanması

Şəkil 5 — İnformasiyaların idarə edilməsi prosesi — qiymətləndirmə və ehtiyac

5.2 İnformasiyaların idarə edilməsi prosesi — Xidmətin göstərilməsi üçün tenderə dəvət/sorğu

5.2.1 İnformasiya təmin edən fəaliyyət növünün qərarlaşdırılması

Təyin edən tərəf istismar mərhələsində 5.1.5-ci bənddə müəyyənləşdirilməmiş tətikləyici hadisələr də daxil olmaqla, hər bir tətikləyici hadisə ilə bağlı baş təyin edilmiş tərəf təyin etməlidir. Bu qərar informasiyaların idarə edilməsi prosesinin Şəkil 4-də verilmiş M, N və ya P xəttində olub-olmadığına təsir göstərir.

Təyinat üsulu tətikləyici hadisəyə reaksiya vermək üçün tələb olunan aktivlərin idarə edilməsi fəaliyyətlərinin miqyasına və mürəkkəbliyinə mütənasib olmalı və təyin edən tərəfin riayət etməli olduğu istənilən xüsusi satınalma proseslərini nəzərə almalıdır.

QEYD 1 Aktivə dair informasiyalarla bağlı təyinat tələbləri ümumi aktivlərin idarə edilməsi fəaliyyətləri üçün təyinat prosesinə daxil edilə bilər.

QEYD 2 Rəsmi tender prosesi yerinə xidmətin göstərilməsi üçün sorğu göndərildiyi halda (məsələn, şirkətdaxili komandanın təyin edilməsi üçün) 5.2.5-ci bənddə verilmiş tələb müvafiq şəkildə uyğunlaşdırıla bilər.

5.2.2 Təyin edən tərəfin informasiya mübadiləsi tələblərinin müəyyənləşdirilməsi

Hər bir təyinat və tətikləyici hadisə üçün təyin edən tərəf bu sənədin [İnformasiya mübadiləsi tələbləri (ISO 19650-3)] aktivə dair informasiya tələblərinə və buna görə də, müvafiq təşkilati informasiya tələblərinə uyğun olmasını təmin etmək məqsədilə onun üçün informasiya mübadiləsi tələbləri müəyyən etməlidir.

Bunu edərkən təyin edən tərəf aşağıdakıları etməlidir:

- a) ISO 19650-5 standartı ilə müəyyən edilmiş istənilən təhlükəsizlik əsaslı amillərin nəzərə alınması;
- b) istənilən informasiya ehtiyacı səviyyəsinə uyğun olaraq tətikləyici hadisə üçün cavab tədbiri zamanı əldə edilməli olan informasiyaların müəyyənləşdirilməsi (bax: ISO 19650-1:2018, 11.2);
- c) təyinat zamanı informasiya mübadiləsinin vaxtının və tezliyinin müəyyənləşdirilməsi; və
- d) hər bir informasiya tələbi üçün qəbul meyarlarının müəyyənləşdirilməsi və bunu edərkən aşağıdakıların nəzərə alınması:
 - aktivə dair informasiya standartı,
 - aktivə dair informasiyaların istehsal edilməsi üsulları və prosedurları və
 - təyin edən tərəfin təqdim etdiyi istinad informasiyaları və paylaşılan resurslardan istifadə.

QEYD 1 Buraya 5.1.5-ci bənddə təyin edilmiş tətikləyici hadisələr daxildir. Bu hallarda tətikləyici hadisənin baş verməsindən əvvəl informasiya mübadiləsi tələblərinin (ISO 19650-3) hazırlanması baş təyin edilmiş tərəfin və ya tərəflərin təyin edilməsinin gecikdirilmədiyini göstərir. Vacib avadanlıqların gözlənilən nasazlıqları kimi təcili cavab tədbirləri tələb edən tətikləyici hadisələr halında bu, vacib məsələdir.

QEYD 2 Tətikləyici hadisə üçün cavab tədbiri nəticəsində yeni tikinti və ya əsaslı təmir layihəsinə başlanıldığı halda bu alt bənd xüsusi əhəmiyyət kəsb edir.

5.2.3 İstinad informasiyaları və paylaşılan resursların toplanması

Təyin edən tərəf tender prosesi zamanı və ya təyinat prosesinin tərkib hissəsi olaraq potensial baş təyin edilmiş tərəfə təqdim etməyi nəzərdə tutduğu istinad informasiyalarını və

ya paylaşılan resursları toplamalıdır.

Bunu edərəkən təyin edən tərəf aşağıdakıları nəzərə almalıdır:

- 5.1.8-ci bənddə təyin edilmiş istinad informasiyaları və paylaşılan resurslar;
- əvvəlki təyinatlar zamanı istehsal edilmiş informasiyalar; və
- ISO 19650-1:2018, 12.1 standartında verilən qaydada informasiya ilə bağlı olan status kodu.

5.2.4 Cavab tələblərinin və qiymətləndirmə meyarlarının müəyyənləşdirilməsi

Təyin edən tərəf potensial baş təyin edilmiş tərəflərdən alınan cavablar üçün öz qiymətləndirmə meyarlarını müəyyənləşdirməlidir.

Bunu edərəkən təyin edən tərəf aşağıdakıları nəzərə almalıdır:

- informasiya tələblərinin mürəkkəbliyi;
- Binaların informasiya modelləşdirməsi üçün icra planının aktivə dair informasiya standartı, aktivə dair informasiyaların istehsal edilməsi üsulları və prosedurları, aktiv informasiya protokolu və informasiya mübadiləsi tələblərinə (ISO 19650-3) uyğunlaşdırılması; və
- icra qrupunda olmağı gözlənilən qabiliyyət və imkan səviyyələri.

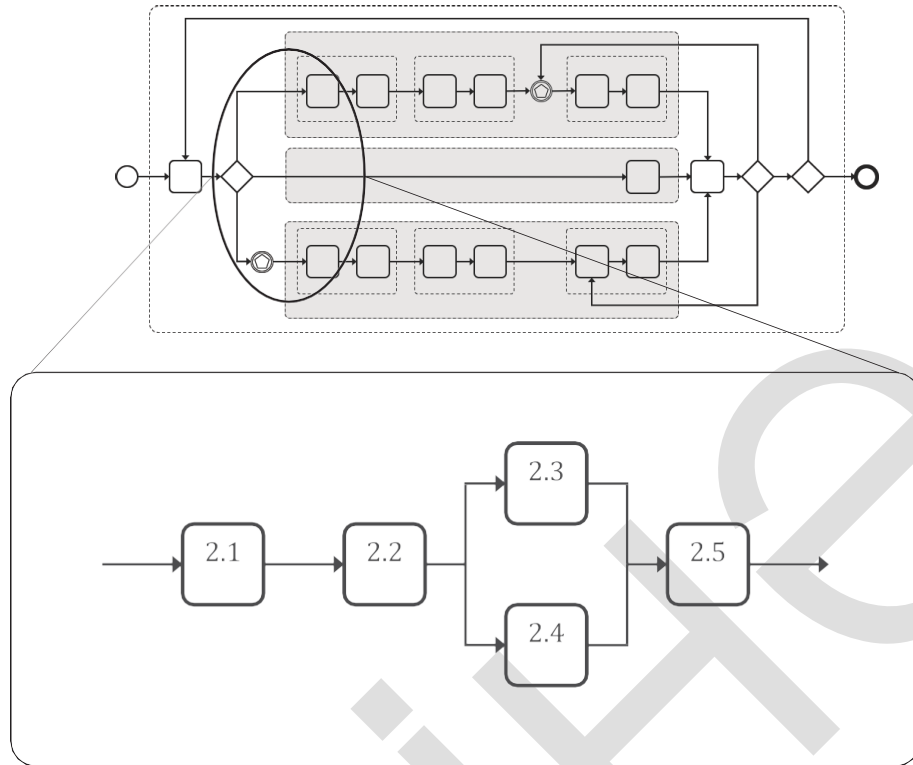
5.2.5 Xidmətin göstərilməsi üçün tenderə dəvətə/sorğuya dair informasiyaların tərtib edilməsi

Təyin edən tərəf xidmətin göstərilməsi üçün tenderə dəvətə və ya sorğuya daxil edilməli olan informasiyaları tərtib etməlidir. Bunu edərəkən təyin edən tərəf aşağıdakıları nəzərə almalıdır:

- informasiya mübadiləsi tələbləri (ISO 19650-3);
- müvafiq istinad informasiyaları və paylaşılan resurslar;
- cavab tələblərinin və qiymətləndirmə meyarlarının müəyyənləşdirilməsi;
- aktivə dair informasiya standartı;
- aktivə dair informasiyaların istehsal edilməsi üsulları və prosedurları; və
- aktiv informasiya protokolu.

5.2.6 Xidmətin göstərilməsi üçün tenderə dəvət/sorğu istiqamətində fəaliyyətlər

Xidmətin göstərilməsi üçün tenderə dəvət/sorğu istiqamətində fəaliyyətlər Şəkil 6-da göstərilib.

Şerti işarələr

- 2.1 İnformasiya təmin edən fəaliyyət növünün qərarlaşdırılması
- 2.2 Təyin edən tərəfin informasiya mübadiləsi tələblərinin müəyyənləşdirilməsi (ISO 19650-3)
- 2.3 İstinad informasiyaları və paylaşılan resursların toplanması
- 2.4 Cavab tələblərinin və qiymətləndirmə meyarlarının müəyyənləşdirilməsi
- 2.5 Xidmətin göstərilməsi üçün tenderə dəvətə/sorğuya dair informasiyaların tərtib edilməsi

Şəkil 6 - İnformasiyaların idarə edilməsi prosesi — Xidmətin göstərilməsi üçün tenderə dəvət/sorğu

5.3 İnformasiyaların idarə edilməsi prosesi — Xidmətin göstərilməsi üçün tenderə dəvətin/sorğunun cavablandırılması

5.3.1 İnformasiyaların idarə edilməsi funksiyasını yerinə yetirmək üçün şəxslərin irəli sürülməsi

Potensial baş təyin edilmiş tərəf icra qrupu adından informasiyaların idarə edilməsi funksiyasını yerinə yetirmək üçün öz təşkilatı daxilindən şəxsləri irəli sürməlidir.

Alternativ olaraq, potensial baş təyin edilmiş tərəf informasiyaların idarə edilməsi funksiyasının hamısını və ya bir hissəsini yerinə yetirmək üçün potensial təyin edilmiş tərəfi və ya üçüncü tərəfi təyin edə bilər. Bu halda təyin potensial baş təyin edilmiş tərəf həmin təyinat üçün xidmətlərin əhatə dairəsini müəyyənləşdirməlidir.

Bunu edərkən potensial baş təyin edilmiş tərəf aşağıdakıları nəzərə almalıdır:

- potensial təyin edilmiş tərəfin və ya üçüncü tərəfin cavabdeh olduğu tapşırıqlar; və
- informasiyaların idarə edilməsi funksiyasını yerinə yetirmək üçün irəli sürülmüş və ya

təyin edilmiş istənilən şəxs və ya təşkilatların qabiliyyət və imkanları.

5.3.2 İcra qrupunun (əvvəlcədən təyinat) BİM üçün icra planının hazırlanması

Potensial baş təyin edilmiş tərəf yanaşmasını və informasiya mübadiləsi tələblərində (ISO 19650-3) göstərilmiş tələblərə nail olmaq üçün tələb olunan resursları təsvir etmək üçün icra qrupunun (əvvəlcədən təyinat) BİM üçün icra planını hazırlamalıdır.

Bunu edərək potensial baş təyin edilmiş tərəf aşağıdakıları nəzərə almalıdır:

- informasiyaların idarə edilməsi funksiyası üçün tələb olunan resurslar;
- təyin edən tərəf tərəfindən tələb edilən informasiya mübadilələrinin vaxtı, miqdarı və əhatə dairəsi;
- digər baş təyin edilmiş tərəflərlə informasiyaları birləşdirməklə əlaqədar istənilən tələb; və

— potensial baş təyin edilmiş tərəfin digər təyin edilmiş tərəfləri istismar mərhələsində öz icra qrupu daxilində tapşırıq qrupları kimi təyin etmək planı, o cümlədən bəzi informasiya mübadiləsi tələblərini (ISO 19650-3) bu təyin edilmiş tərəflərə ötürmə ehtiyacı.

QEYD 1 Təyin edən tərəf yanaşmanın bu təsviri üçün formatı müəyyənləşdirə və potensial baş təyin edilmiş tərəflərə təlimat və ya şablonlar təqdim edə bilər.

QEYD 2 Potensial baş təyin edilmiş tərəf təyin edilmiş tərəfə ötürülən istənilən informasiya mübadiləsi tələblərinə (ISO 19650-3) öz informasiya tələblərindən bəzilərini əlavə edə bilər (bax: 5.4.3).

5.3.3 Tapşırıq qrupunun qabiliyyət və imkanlarının qiymətləndirilməsi

Hər bir tapşırıq qrupu informasiya mübadiləsi tələbləri (ISO 19650-3) və icra qrupunun informasiyaların təqdim edilməsi üçün planı əsasında informasiyaları təqdim etmək qabiliyyətinin və imkanlarının qiymətləndirilməsini həyata keçirməlidir.

Bunu edərək hər bir tapşırıq qrupu aşağıdakıları nəzərə almalıdır:

- müvafiq təcrübəyə və aktivə dair informasiya standartı əsasında tapşırıq qrupu üzvlərinin təlimatlandırılmasına əsasən informasiyaları idarə etmək qabiliyyəti və imkanları və bu cür tapşırıq qrupu üzvlərinin sayı;
- müvafiq təcrübəyə və aktivə dair informasiyaların istehsal edilməsi üsulları və prosedurları əsasında tapşırıq qrupu üzvlərinin təlimatlandırılmasına əsasən informasiya istehsal etmək qabiliyyəti və imkanları və bu cür tapşırıq qrupu üzvlərinin sayı; və
- İnformasiya mübadiləsi tələblərində (ISO 19650-3) və ya icra qrupunun informasiyaların təqdim edilməsi üçün planında müəyyən edilmiş proqram və aparat təminatı tələbləri əsasında tapşırıq qrupu daxilində informasiya texnologiyalarının (İT) mövcudluğu.

5.3.4 İcra qrupunun qabiliyyət və imkanlarının müəyyənləşdirilməsi

Potensial baş təyin edilmiş tərəf hər bir tapşırıq qrupu tərəfindən təqdim olunan qiymətləndirmələri birləşdirməklə icra qrupunun qabiliyyət və imkanlarını müəyyənləşdirməlidir.

5.3.5 İcra qrupunun cəlbətmə planının tərtib edilməsi

Potensial baş təyin edilmiş tərəf cəlbətmə zamanı həyata keçirilməli olan icra qrupunun cəlbətmə planını müəyyənləşdirməlidir (bax: 5.5).

Bunu edərək potensial baş təyin edilmiş tərəf aşağıdakılar üçün icra qrupunun yanaşmasını, icra müddətlərini və məsuliyyətlərini nəzərə almalıdır:

- informasiyaların istehsal edilməsi üsullarının və prosedurlarının sınaqdan keçirilməsi və sənədləşdirilməsi;
- tapşırıq qrupları arasında informasiya mübadiləsinin sınaqdan keçirilməsi;
- təyin edən tərəflə informasiya mübadiləsinin sınaqdan keçirilməsi;
- ümumi verilənlər mühiti həllinin və paylaşılan informasiya və resursların əlçatanlığının sınaqdan keçirilməsi;
- əlavə proqram təminatı, aparat təminatı və İT infrastrukturunun satın alınması, tətbiq

edilməsi, konfigurasiyası və sınaqdan keçirilməsi;

- icra qrupu tərəfindən istifadə ediləcək əlavə paylaşılan resursların yaradılması;
- icra qrupu daxilində tələb edilən qabiliyyətləri inkişaf etdirmək üçün təhsil və/və ya təlimin təmin edilməsi;
- icra qrupu daxilində tələb edilən imkanlara nail olmaq üçün əlavə tapşırıq qruplarının və ya tapşırıq qrupu üzvlərinin cəlb edilməsi; və
- təyinat zamanı icra qrupuna qoşulan yeni üzvlərin (təşkilatlar və ya şəxslər) dəstəklənməsi.

5.3.6 İcra qrupunun risk reyestrinin yaradılması

Potensial baş təyin edilmiş tərəf informasiyaların istehsal və təqdim edilməsi ilə bağlı icra qrupunun risk reyestrini yaratmalıdır.

Bunu edərkən potensial baş təyin edilmiş tərəf aşağıdakıları nəzərə almalıdır:

- icra qrupu tərəfindən BIM üçün icra planında irəli sürülən təxmini qiymətləndirmələr;
- təyin edən tərəfin informasiya mübadiləsi tələblərinin aydınlığı (ISO 19650-3); və
- Aktivə dair informasiya standartının və aktivə dair informasiyaların istehsal edilməsi üsulları və prosedurlarının tələbləri

QEYD İcra qrupunun risk reyestri təyinat zamanı istifadə edilən digər risk reyestrlərinə daxil edilə bilər.

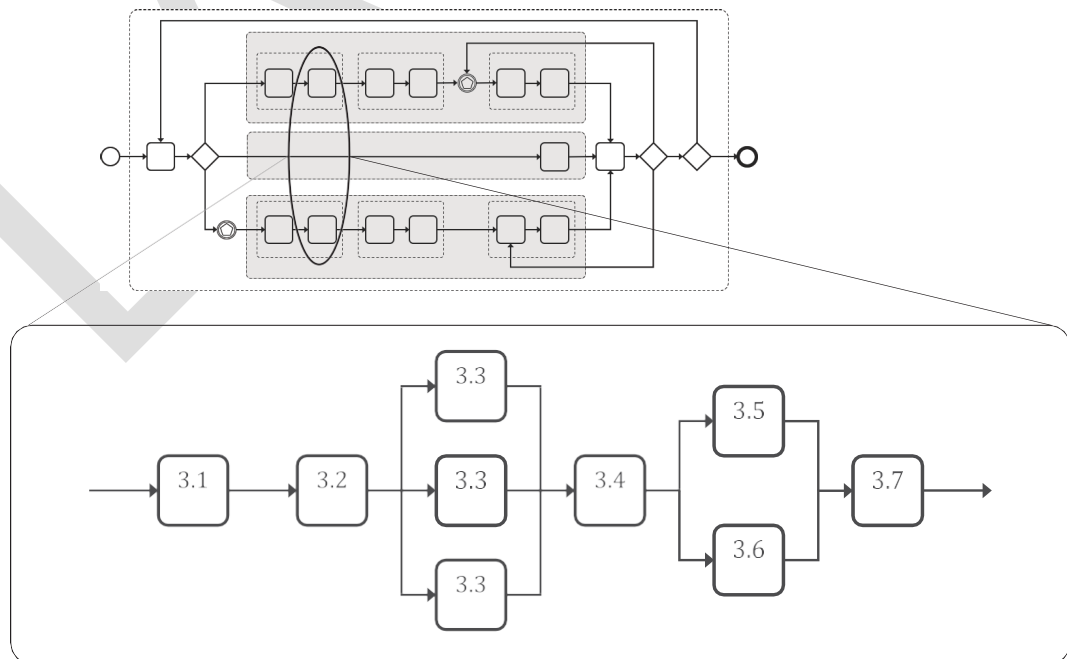
5.3.7 İcra qrupunun cavabının tərtib edilməsi

Potensial baş təyin edilmiş tərəf icra qrupunun cavabına aşağıdakı maddələri (mövcud olduğu halda) daxil etməlidir:

- (əvvəlcədən təyinat) BIM üçün icra planı (5.3.2);
- qabiliyyət və imkanların qiymətləndirilməsi (5.3.4);
- cəlbətmə planı (5.3.5); və
- risk reyestri (5.3.6).

5.3.8 Xidmətin göstərilməsi üçün tenderə dəvət/sorğunun cavablandırılması istiqamətində fəaliyyətlər

Xidmətin göstərilməsi üçün tenderə dəvət/sorğunun cavablandırılması istiqamətində fəaliyyətlər Şəkil 7-də göstərilib.

Şerti işarələr

- 3.1 İnfomasiyaların idarə edilməsi funksiyasını yerinə yetirmək üçün şəxslərin irəli sürülməsi
- 3.2 İcra qrupunun (əvvəlcədən təyinat) BİM üçün icra planının hazırlanması
- 3.3 Tapşırıq qrupunun qabiliyyət və imkanlarının qiymətləndirilməsi
- 3.4 İcra qrupunun qabiliyyət və imkanlarının müəyyənləşdirilməsi
- 3.5 İcra qrupunun cəlbətmə planının tərtib edilməsi
- 3.6 İcra qrupunun risk reyestrinin yaradılması
- 3.7 İcra qrupunun cavabının tərtib edilməsi

Şəkil 7 — İnfomasiyaların idarə edilməsi prosesi — Xidmətin göstərilməsi üçün tenderə dəvətin/sorğunun cavablandırılması

5.4 İnfomasiyaların idarə edilməsi prosesi — Təyinat

5.4.1 İcra qrupunun BİM üçün icra planının təsdiq edilməsi

Baş təyin edilmiş tərəf hər bir tapşırıq qrupu ilə məsləhətləşməklə 5.3.2-ci bənddə hazırlanmış BİM üçün icra planını təhlil və təsdiq etməlidir. Bu, təyinat zamanı istifadə ediləcək resursların (həm insan, həm də texniki) nəzərdən keçirilməsini və təsdiq edilməsini, eləcə də informasiya mübadiləsi zamanı istifadə ediləcək texniki yanaşmanın sınaqdan keçirilməsini əhatə etməlidir.

Baş təyin edilmiş tərəf BİM üçün icra planını bütün təyin edilmiş tərəflərə təqdim etməli, baş təyin edilmiş tərəfin təyinatı zamanı onu təhlil etməli, eləcə də lazım gəldikdə yeniləməli və təkrar dövriyyəyə buraxmalıdır.

5.4.2 İcra qrupunun ətraflı məsuliyyət matrisinin hazırlanması

Baş təyin edilmiş tərəf istehsal ediləcək infomasiyaları, infomasiyaların nə vaxt kiminlə mübadilə ediləcəyini və onların istehsal edilməsi üçün hansı tapşırıq qrupunun məsuliyyət daşdığını təsdiqləmək üçün ətraflı məsuliyyət matrisi hazırlamalıdır. Bunu edərkən baş təyin edilmiş tərəf aşağıdakıları nəzərə almalıdır:

- infomasiyaların təqdim olunma mərhələləri;
- icra qrupu daxilində qabiliyyət və imkanlar;
- aktivə dair infomasiyaların istehsal edilməsi üsulları və prosedurları;
- informasiya konteynerinin hər bir tapşırıq qrupuna ayrılmış struktur elementləri; və
- infomasiyaların istehsal edilməsi prosesində tapşırıq qrupu daxilindəki asılılıqlar.

5.4.3 Baş təyin edilmiş tərəfin informasiya mübadiləsi tələblərinin müəyyənləşdirilməsi (ISO 19650-3)

İstismar mərhələsində icra qrupu digər təyin edilmiş tərəfləri tapşırıq qrupları kimi daxil etdiyi halda baş təyin edilmiş tərəf onlara müvafiq informasiya mübadiləsi tələblərini (ISO 19650-3) və əlaqədar meyarları 5.2.2-ci bənddə təsvir edilən şəkildə təqdim etməlidir.

QEYD Baş təyin edilmiş tərəflə icra qrupundakı hər hansı digər təyin edilmiş tərəflər arasındakı əlaqənin izahatı üçün 0.5 və Şəkil 3-ə baxın.

5.4.4 Tapşırıq infomasiyalarının təqdim edilməsi planının (planlarının) hazırlanması

Hər bir tapşırıq qrupu tapşırıq infomasiyalarının təqdim edilməsi planını hazırlamalı və

təyinatı müddətində saxlamalıdır.

Bunu edərkən hər bir tapşırıq qrupu aşağıdakıları nəzərə almalıdır:

- aktivə dair idarəetmə informasiyalarının təqdim olunma mərhələləri;
- ətraflı məsuliyyət matrisi daxilində tapşırıq qrupunun öhdəlikləri;
- baş təyin edilmiş tərəfin informasiya mübadiləsi tələbləri (ISO 19650-3);
- icra qrupu daxilində istinad informasiyaları və paylaşılan resursların mövcudluğu; və
- tapşırıq qrupunun öz informasiyalarını istehsal etməsi üçün lazım olan vaxt. Tapşırıq

informasiyalarının təqdim edilməsi planında hər bir informasiya konteyneri üçün aşağıdakılar sadalanmalı və müəyyənləşdirilməlidir:

- unikal identifikator və ad;
- ardıcılıq və ya asılılıqlar;
- informasiya ehtiyacının səviyyəsi;
- təxmini istehsal müddəti;
- informasiyaların istehsal edilməsinə cavabdeh olan müəllif; və
- təqdim edilmə mərhələsi (mərhələləri).

5.4.5 Informasiyaların təqdim edilməsi üçün əsas planın hazırlanması

Baş təyin edilmiş tərəf icra qrupunun informasiyaların təqdim edilməsi üçün əsas planını hazırlamaq üçün hər bir tapşırıq qrupunun tapşırıq informasiyalarının təqdim edilməsi planını toplamalı, hər bir tapşırıq qrupuna tapşırıq informasiyalarının təqdim edilməsi planı üçün tələb olunan istənilən dəyişikliklər barədə məlumat verməli, eləcə də istənilən riskləri tələb edilən qaydada təyin edən tərəfə bildirməklə icra qrupunun risk reyestrinə əlavə etməli və ya orada yeniləməlidir.

Bunu edərkən baş təyin edilmiş tərəf aşağıdakıları nəzərə almalıdır:

- ətraflı məsuliyyət matrisində təyin edilmiş öhdəliklər;
- tapşırıq qrupları arasında informasiyaların ardıcılıq və asılılıqları və nəticədə tapşırıq informasiyalarının təqdim edilməsi planları üçün tələb olunan istənilən dəyişikliklər;
- baş təyin edilmiş tərəfin təqdim ediləcək informasiyaları təhlil etməsi və icazə verməsi üçün lazım olan vaxt; və
- təyin edən tərəfin təqdim ediləcək informasiyaları təhlil və qəbul etməsi üçün lazım olan vaxt.

5.4.6 Baş təyin edilmiş tərəfin təyinatının tamamlanması

Təyin edən tərəf informasiyaların istehsal edilməsinə başlamazdan əvvəl baş təyin edilmiş tərəfin cəlbətmə prosesini tamamlaması üçün kifayət qədər vaxt verməklə hər bir baş təyin edilmiş tərəfi təyin etməlidir.

Bunu edərkən təyin edən tərəf əvvəlcədən mövcud olan qiymətləndirmə meyarları əsasında hər bir potensial baş təyin edilmiş tərəfin qabiliyyət və imkanlarını nəzərə almalıdır (5.2.4).

QEYD Qabiliyyət və imkanların qiymətləndirilməsi baş təyin edilmiş tərəfin rəhbərlik etdiyi hər bir icra qrupunun informasiyaları effektiv şəkildə idarə edə bilməsini təmin etmək üçün vacib fəaliyyətdir.

Təyin edən tərəf aşağıdakıların baş təyin edilmiş tərəf üçün hazırlanmış təyinat sənədlərinə daxil edilməsini və dəyişikliklərə nəzarət vasitəsilə idarə edilməsini təmin etməlidir:

- təyin edən tərəfin informasiya mübadiləsi tələbləri (ISO 19650-3);
- aktivə dair informasiya standartı (istənilən razılaşdırılmış əlavə və ya düzəlişlər daxil olmaqla);
- aktivə dair informasiyaların istehsal edilməsi üsulları və prosedurları (istənilən razılaşdırılmış əlavə və ya düzəlişlər daxil olmaqla)
- aktiv informasiya protokolu (istənilən razılaşdırılmış əlavə və ya düzəlişlər daxil olmaqla);
- icra qrupunun BİM üçün icra planının təsdiq edilməsi; və
- icra qrupunun informasiyaların təqdim edilməsi üçün əsas planı.

5.4.7 Təyin edilmiş tərəfin təyinatının tamamlanması

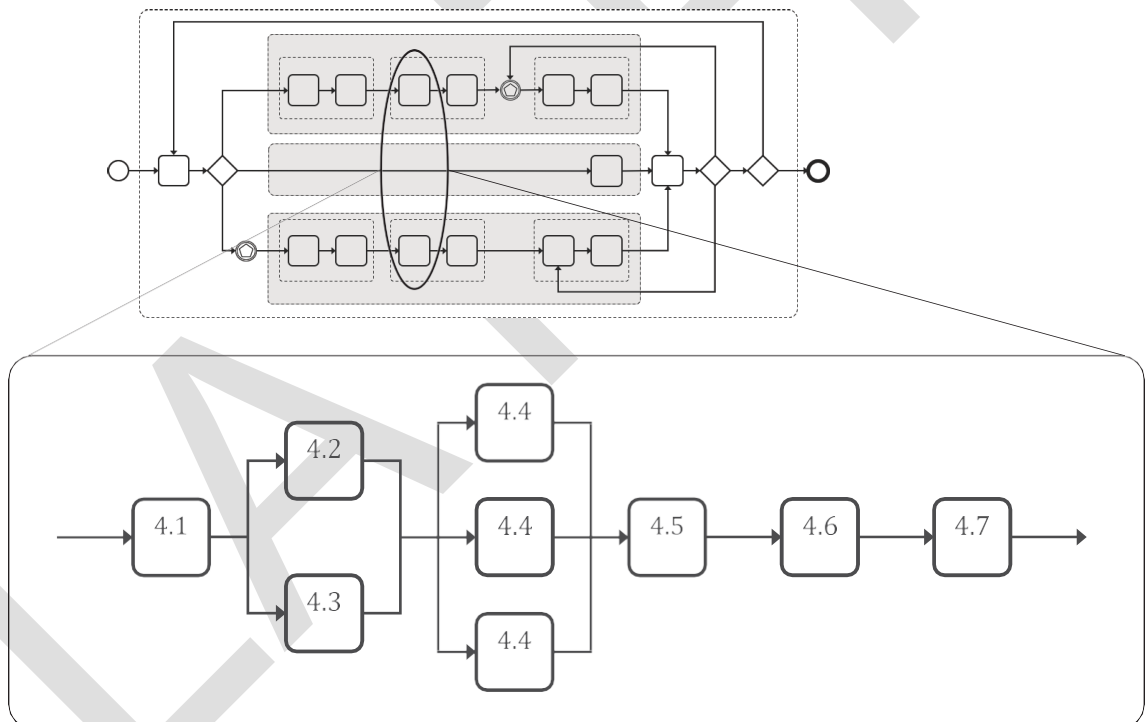
Baş təyin edilmiş tərəf informasiyaların istehsal edilməsinə başlamazdan əvvəl təyin edilmiş tərəfin cəlbətmə prosesini tamamlaması üçün kifayət qədər vaxt verməklə hər bir təyin edilmiş tərəfi təyin etməlidir.

Bunu edərkən baş təyin edilmiş tərəf aşağıdakıların təyin edilmiş tərəf üçün hazırlanmış təyinat sənədlərinə daxil edilməsini və dəyişikliklərə nəzarət vasitəsilə idarə edilməsini təmin etməlidir:

- baş təyin edilmiş tərəfin informasiya mübadiləsi tələbləri (ISO 19650-3);
- aktivə dair informasiya standartı (istənilən razılaşdırılmış əlavə və ya düzəlişlər daxil olmaqla);
- aktivə dair informasiyaların istehsal edilməsi üsulları və prosedurları (istənilən razılaşdırılmış əlavə və ya düzəlişlər daxil olmaqla)
- aktiv informasiya protokolu (istənilən razılaşdırılmış əlavə və ya düzəlişlər daxil olmaqla);
- icra qrupunun BİM üçün icra planının təsdiq edilməsi; və
- müvafiq tapşırıq informasiyalarının təqdim edilməsi planı.

5.4.8 Təyinat istiqamətində fəaliyyətlər

Təyinat istiqamətində fəaliyyətlər Şəkil 8-də göstərilib.

Şerti işarələr

- 4.1 İcra qrupunun BİM üçün icra planının təsdiq edilməsi
- 4.2 İcra qrupunun ətraflı məsuliyyət matrisinin hazırlanması
- 4.3 Baş təyin edilmiş tərəfin informasiya mübadiləsi tələblərinin müəyyənləşdirilməsi (ISO 19650-3)
- 4.4 Tapşırıq informasiyalarının təqdim edilməsi planının (planlarının) hazırlanması
- 4.5 İnformasiyaların təqdim edilməsi üçün əsas planın hazırlanması
- 4.6 Baş təyin edilmiş tərəfin təyinatının tamamlanması
- 4.7 Təyin edilmiş tərəfin təyinatının tamamlanması

Şəkil 8 - İnformasiyaların idarə edilməsi prosesi — Təyinat

5.5 İnformasiyaların idarə olunması prosesi — Cəlbətmə

5.5.1 Resursların cəlb edilməsi

Baş təyin edilmiş tərəf icra qrupunun cəlbətmə planında göstərdiyi kimi resursları cəlb etməlidir. Bunu edərkən baş təyin edilmiş tərəf icra qrupu üzrə resursları təsdiq etməli və bunu edərkən icra qrupu üzrə təlim və təhsilə yanaşmanı nəzərə almalıdır.

5.5.2 İnformasiya texnologiyalarının cəlb edilməsi

Baş təyin edilmiş tərəf icra qrupunun cəlbətmə planında göstərdiyi kimi informasiya texnologiyalarını cəlb etməlidir. Bunu edərkən baş təyin edilmiş tərəf aşağıdakıları nəzərə almalıdır:

- proqram təminatı, aparat təminatı və İT infrastrukturunun satın alınması, tətbiq edilməsi, konfigurasiyası və sınaqdan keçirilməsi;
- təyin edən tərəfin ümumi verilənlər mühitinin istifadə edilməsinin sınaqdan keçirilməsi;
- tapşırıq qrupları arasında informasiya mübadiləsinin sınaqdan keçirilməsi; və
- təyin edən tərəflə informasiya mübadiləsinin sınaqdan keçirilməsi.

5.5.3 Aktivə dair informasiyaların istehsal edilməsi üsullarının və prosedurlarının sınaqdan keçirilməsi

Baş təyin edilmiş tərəf icra qrupunun cəlbətmə planında göstərdiyi kimi aktivə dair informasiyaların istehsal edilməsi üsulları və prosedurlarını sınaqdan keçirməlidir. Bunu edərkən baş təyin edilmiş tərəf aşağıdakıları nəzərə almalıdır:

- aktivə dair informasiyaların istehsal edilməsi üsullarının və prosedurlarının sınaqdan keçirilməsi və sənədləşdirilməsi
- informasiya konteynerinin təklif olunan struktur elementlərinin işlək olduğunun təsdiqlənməsi və lazım gəldikdə təkmilləşdirilməsi;
- lazım olduqda icra qrupu tərəfindən istifadə ediləcək paylaşılan resursların inkişaf etdirilməsi; və
- aktivə dair informasiyaların istehsal edilməsi üsullarının və prosedurlarının icra qrupundakı bütün tapşırıq qruplarına göndərilməsi.

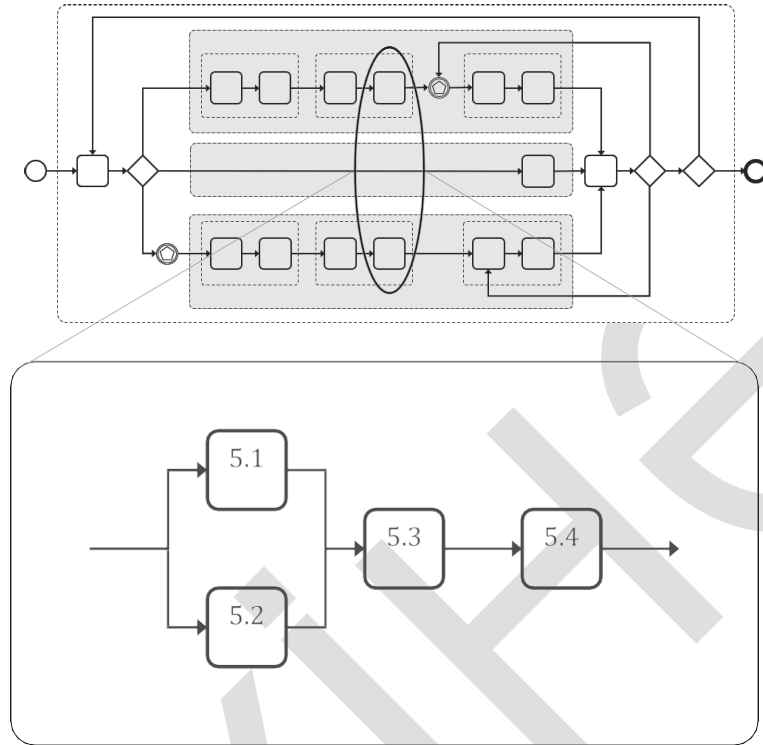
5.5.4 Resursların tətikləyici hadisə üçün hazır vəziyyətdə saxlanması

Baş təyin edilmiş tərəf 5.5.1-5.5.3-ci bəndlərdə göstərilən bütün resursların (həm insan, həm də texniki) təyinatın əhatə etdiyi istənilən tətikləyici hadisənin baş verməsi üçün hazır

vəziyyətdə qalmasını təmin etməlidir.

5.5.5 Cəlbəmə istiqamətində fəaliyyətlər

Cəlbəmə istiqamətində fəaliyyətlər Şəkil 9-da göstərilib.

Şerti işarələr

- 5.1 Resursların cəlb edilməsi
- 5.2 İnformasiya texnologiyalarının cəlb edilməsi
- 5.3 aktivə dair informasiyaların istehsal edilməsi üsullarının və prosedurlarının sınaqdan keçirilməsi
- 5.4 resursların tətikləyici hadisə üçün hazır vəziyyətdə saxlanması

Şəkil 9 — İnformasiyaların idarə olunması prosesi — Cəlbəmə

5.6 İnformasiyaların idarə edilməsi prosesi — İnformasiya istehsalı

5.6.1 İstinad informasiyaları və paylaşılan resursların mövcudluğunun yoxlanması

Hər bir tapşırıq qrupu informasiya yaratmadan əvvəl ümumi verilənlər mühiti daxilində müvafiq istinad informasiyaları və paylaşılan resursların onlar üçün əlçatan olub-olmadığını yoxlamalıdır. Müvafiq istinad informasiyaları və paylaşılan resurslar onlar üçün əlçatan olmadığı halda mümkün qədər tez baş təyin edilmiş tərəfə məlumat verməli və bunun onların tapşırıq informasiyalarının təqdim edilməsi planlarına potensial təsirini qiymətləndirməlidirlər.

5.6.2 İnformasiyaların yaradılması

Hər bir tapşırıq qrupu tapşırıq informasiyalarının təqdim edilməsi planı əsasında "Hazırlanmaqdadır" statusunda informasiyalar yaratmalıdır. Bunu edərkən tapşırıq qrupu aşağıdakıları etməlidir:

- a) aşağıdakı şərtləri ödəyən informasiyaların yaradılması:
 - aktivə dair informasiya standartına uyğun olan və

- aktivə dair informasiyaların istehsal edilməsi üsulları və prosedurlarına əsaslanan;
- b) aşağıdakı şərtləri ödəyən informasiyalar yaradılmaması:
 - tələb olunan informasiya ehtiyacı səviyyəsini keçən,
 - informasiya konteynerinin ayrılmış struktur elementlərindən kənara çıxan və
 - digər tapşırıq qrupları tərəfindən yaradılan informasiyaları təkrarlayan;
- c) bütün informasiyaların ümumi verilənlər mühiti daxilində paylaşılan və müvafiq uyğunluğa malik olan informasiyalarla əlaqələndirilməsi və onlar arasında çarpaz istinadın təmin edilməsi.

Əlaqələndirmə ilə bağlı problem meydana çıxdığı halda müvafiq tapşırıq qrupları mümkün həlli müəyyənləşdirmək üçün əməkdaşlıq etməlidir. Həll tapılmadığı halda tapşırıq qrupları baş təyin edilmiş tərəfə məlumat verməlidir.

5.6.3 Keyfiyyətə nəzarət yoxlamasının həyata keçirilməsi

Hər bir tapşırıq qrupu aktivə dair informasiyaların istehsal edilməsi üsulları və prosedurları, eləcə də aktivə dair informasiya standartı əsasında hər bir informasiya konteyneri üçün keyfiyyətə nəzarət yoxlaması həyata keçirməlidir.

Yoxlama tamamlandıqdan sonra tapşırıq qrupu:

- a) yoxlama uğurlu olduğu halda:
 - informasiya konteynerini yoxlanmış kimi qeyd etməlidir,
 - yoxlamanın nəticəsini qeydə almalıdır; və ya
- b) yoxlama uğursuz olduğu halda:
 - informasiya konteynerini qəbul etməməlidir və
 - nəticə və tələb olunan düzəliş tədbirləri haqqında informasiyanın müəllifini məlumatlandırmalıdır.

QEYD 1 Bu yoxlamalardan bəziləri ümumi verilənlər mühiti daxilində avtomatlaşdırıla bilər.

QEYD 2 Keyfiyyətə nəzarət yoxlaması zamanı informasiya konteynerindəki informasiyaların dəqiqliyi və ya uyğunluğu yoxlanmır və bu yoxlama təhlil və təsdiq prosesini əvəz etmir (5.6.4).

5.6.4 Informasiyaların təhlil edilməsi və paylaşılmaq üçün təsdiqlənməsi

Hər bir tapşırıq qrupu informasiya konteynerini ümumi verilənlər mühiti daxilində paylaşmadan əvvəl hər bir informasiya konteynerindəki informasiyaları təhlil etməlidir.

Bunu edərkən tapşırıq qrupu aşağıdakıları nəzərə almalıdır:

- baş təyin edilmiş tərəf tərəfindən onlara təqdim edilmiş informasiya mübadiləsi tələbləri (ISO 19650-3);
- tələb olunan informasiya ehtiyacı səviyyəsi; və
- digər tapşırıq qrupları tərəfindən əlaqələndirmə üçün lazım olan informasiyaların həcmi. Təhlil tamamlandıqdan sonra tapşırıq qrupu:
 - a) təhlil uğurlu olduğu halda:
 - informasiya konteynerindəki informasiyaların icazə verilən istifadə üsullarını (uyğunluğunu) göstərmək üçün status kodu təyin etməlidir,
 - informasiya konteynerini paylaşmaq üçün təsdiq etməlidir; və
 - informasiya konteynerinin "Paylaşılmışdır" statusunda olduğunu qeyd etməlidir; və ya
 - b) təhlil uğursuz olduğu halda:
 - təhlilin uğursuz olma səbəbini qeydə almalıdır,
 - tapşırıq qrupunun tamamlamalı olduğu istənilən düzəlişləri qeydə almalıdır və
 - informasiya konteynerini qəbul etməməlidir.

5.6.5 Informasiya modelinin təhlil edilməsi

İnformasiya modelinin hər bir elementi üzrə informasiyaların davamlı şəkildə əlaqələndirilməsini asanlaşdırmaq üçün icra qrupu aktivə dair informasiyaların istehsal edilməsi üsulları və prosedurları, eləcə də aktivə dair informasiya standartı əsasında

informasiya modelinin təhlil edilməsini həyata keçirməlidir.

Bunu edərkən icra qrupu aşağıdakıları nəzərə almalıdır:

- təyin edən tərəf tərəfindən baş təyin edilmiş tərəfə təqdim edilmiş informasiya mübadiləsi tələbləri (ISO 19650-3) və qəbul meyarları;
- baş təyin edilmiş tərəf tərəfindən tapşırıq qruplarına təqdim edilmiş informasiya mübadiləsi tələbləri (ISO 19650-3) və qəbul meyarları;
- icra qrupunun informasiyaların təqdim edilməsi üçün əsas planında sadalanan informasiya konteynerləri.

5.6.6 İnformasiya modelinin təyin edən tərəfə təqdim edilməsinə icazənin verilməsi

İcra qrupunun informasiya modelinin təyin edən tərəfə təqdim edilməsinə icazə vermək qərarının qəbul edilməsi üçün baş təyin edilmiş tərəf aktivə dair informasiyaların istehsal edilməsi üsulları və prosedurları, eləcə də aktivə dair informasiya standartı əsasında informasiya modelinin təhlil edilməsini həyata keçirməlidir.

Bunu edərkən baş təyin edilmiş tərəf 5.6.4-ci bənddə tapşırıq qrupları, 5.6.5-ci bənddə isə icra qrupu tərəfindən nəzərə alınmalı olan maddələri nəzərə almalıdır.

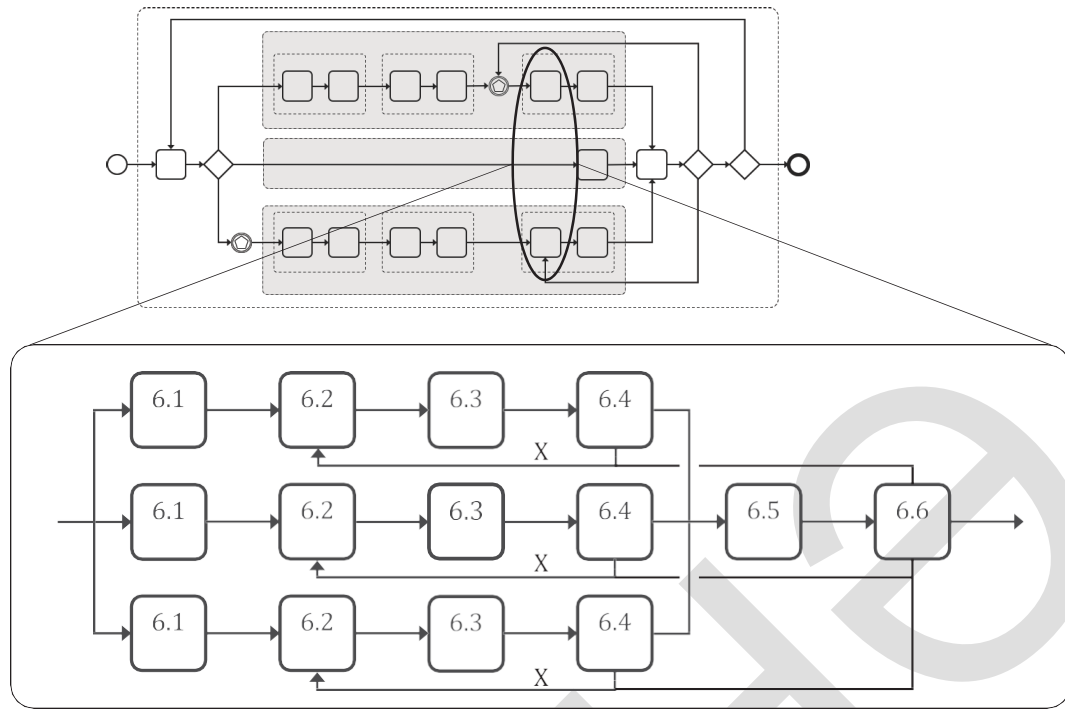
Təhlil tamamlandıqdan sonra baş təyin edilmiş tərəf:

- a) təhlil uğurlu olduğu halda:
 - icra qrupunun informasiya modelinə icazə verməlidir və
 - hər bir tapşırıq qrupuna ümumi verilənlər mühiti daxilində informasiya konteynerlərinin təyin edən tərəfin qəbul etməsi üçün uyğun olduğunu qeyd etmələrini tapşırmalıdır; və ya
- b) təhlil uğursuz olduğu halda:
 - təhlilin uğursuz olma səbəbini qeydə almalıdır,
 - informasiya modelini qəbul etməməlidir və
 - müvafiq informasiya konteynerlərinə düzəliş etmək və informasiya modelini baş təyin edilmiş tərəfin icazə verməsi üçün yenidən təqdim etmək barədə tapşırıq qruplarına göstəriş verməlidir.

İcra qrupunun informasiya modelinə qismən icazə verilməsi əlaqələndirmə problemlərinə səbəb ola bilər və baş təyin edilmiş tərəfin icra qrupunun bütün informasiya modelinə ya icazə verməsi, ya da verməməsi tövsiyə olunur.

5.6.7 İnformasiya istehsalı istiqamətində fəaliyyətlər

İnformasiya istehsalı istiqamətində fəaliyyətlər Şəkil 10-da göstərilib.

Şerti işarələr

- 6.1 İstinad informasiyaları və paylaşılan resursların mövcudluğunun yoxlanması
- 6.2 informasiyaların yaradılması
- 6.3 Keyfiyyətə nəzarət yoxlamasının həyata keçirilməsi
- 6.4 İnformasiyaların təhlil edilməsi və paylaşılmaq üçün təsdiqlənməsi
- 6.5 İnformasiya modelinin təhlil edilməsi
- 6.6 İnformasiya modelinin təyin edən tərəfə təqdim edilməsinə icazənin verilməsi
- X yeni informasiya konteyneri versiyası

Şəkil 10 — İnformasiyaların idarə edilməsi prosesi — İnformasiya istehsalı

5.7 İnformasiyaların idarə edilməsi prosesi — İnformasiya modelinin təyin edən tərəf tərəfindən qəbul edilməsi

5.7.1 Təyin edən tərəf tərəfindən qəbul edilməsi üçün informasiya modelinin göndərilməsi

Proses Şəkil 4-də verilmiş M və ya P xəttində olduğu halda baş təyin edilmiş tərəf ümumi verilənlər mühiti daxilində təyin edən tərəfin qəbul etməsi üçün icra qrupunun informasiya modelini təqdim etməlidir.

Proses Şəkil 4-də verilmiş N xəttində olduğu halda təyin edən tərəf informasiya modelini digər təyin edən tərəfdən və ya aktiv mülkiyyətçisindən almalıdır.

5.7.2 İnformasiya modelinin təhlil edilməsi və qəbul edilməsi

Təyin edən tərəf 5.7.1 -ci bənddə alınmış informasiya modelini aktivə dair informasiyaların istehsal edilməsi üsulları və prosedurları əsasında təhlil etməlidir.

Bunu edərkən təyin edən tərəf aşağıdakıları nəzərə almalıdır:

- aktivə dair informasiya tələbləri (xüsusilə, Şəkil 4-də verilmiş N xəttində olan proses üçün);

- baş təyin edilmiş tərəfə təqdim edilmiş informasiya mübadiləsi tələbləri (ISO 19650-3) və qəbul meyarları (Şəkil 4-də verilmiş M və ya P xəttində olan proses üçün);
- icra qrupunun informasiyaların təqdim edilməsi üçün əsas planı (Şəkil 4-də verilmiş M və ya P maddələrinə uyğun olan proses üçün);
- 5.1.6 və 5.4.4 nəticəsində təyin edilmiş informasiya ehtiyacı səviyyəsi; və
- yuxarıdakılar əsasında informasiyaların təqdim olunması.

Təhlil tamamlandıqdan sonra təyin edən tərəf:

- a) təhlil uğurlu olduğu halda:
- informasiya modelini ümumi verilənlər mühiti daxilində nəticə kimi qəbul etməlidir və ya

— informasiya modelində hər bir informasiya konteynerinin "Dərc olunmuşdur" statusunda olduğunu qeyd etmək barədə baş təyin edilmiş tərəfə göstəriş verməlidir (Şəkil 4-də verilmiş M və ya P xəttində olan proses üçün) və ya

— informasiya modelində hər bir informasiya konteynerinin "Dərc olunmuşdur" statusunda olduğunu qeyd etməlidir (Şəkil 4-də verilmiş N xəttində olan proses üçün)

b) təhlil uğursuz olduğu halda:

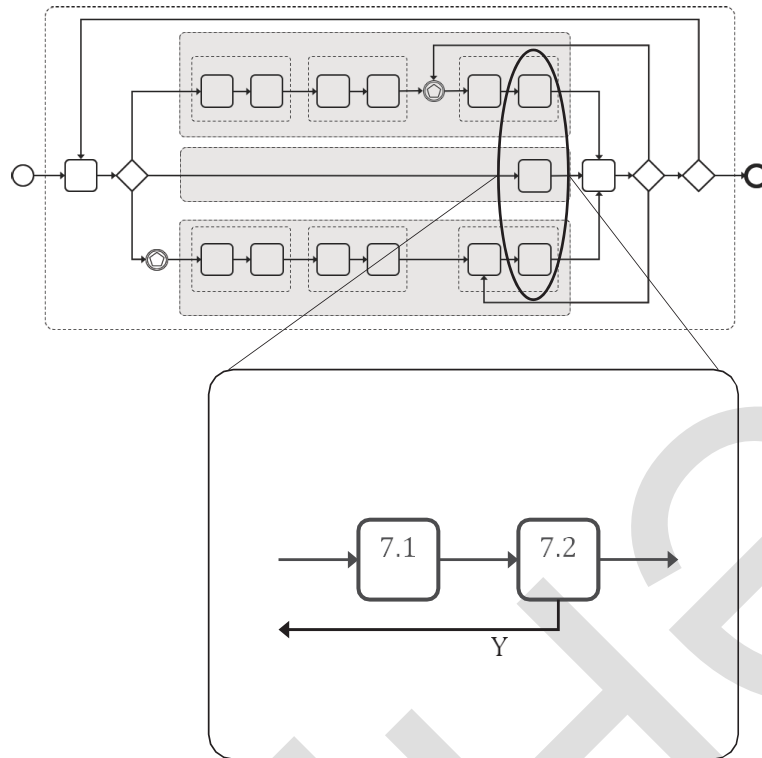
- təhlilin uğursuz olma səbəbini qeydə almalıdır,
- informasiya modelini qəbul etməməlidir və
- informasiya modelinə düzəliş etmək və təyin edən tərəfin qəbul etməsi üçün onu yenidən təqdim etmək barədə baş təyin edilmiş tərəfə göstəriş verməlidir (Şəkil 4-də verilmiş M və ya P xəttində olan proses üçün) və ya

— informasiya modelində tələb olunan dəyişiklikləri müəyyənləşdirməli və digər təyin edən tərəfdən/aktiv mülkiyyətçisindən həmin dəyişiklikləri həyata keçirməyi tələb etməli və ya bu dəyişiklikləri özü həyata keçirməlidir (Şəkil 4-də verilmiş N xəttində olan proses üçün).

İnformasiya modelinin qismən qəbul edilməsi əlaqələndirmə problemlərinə səbəb ola bilər və təyin edən tərəfin icra qrupu tərəfindən təqdim olunmuş və ya digər təyin edən tərəfdən/aktiv mülkiyyətçisindən alınmış bütün informasiya modelini ya qəbul etməsi, ya da etməməsi tövsiyə olunur.

5.7.3 İnformasiya modelinin təyin edən tərəf tərəfindən qəbul edilməsi istiqamətində fəaliyyətlər

İnformasiya modelinin təyin edən tərəf tərəfindən qəbul edilməsi istiqamətində fəaliyyətlər Şəkil 11-də göstərilib.

Şerti işarələr

- 7.1 təyin edən tərəf tərəfindən qəbul edilməsi üçün informasiya modelinin göndərilməsi
- 7.2 informasiya modelinin təhlil edilməsi və qəbul edilməsi
- Y təyin edən tərəf tərəfindən qəbul edilməmiş informasiya modeli

Şəkil 11 — İnformasiyaların idarə edilməsi prosesi — İnformasiya modelinin təyin edən tərəf tərəfindən qəbul edilməsi

5.8 İnformasiyaların idarə edilməsi prosesi — Aktiv informasiya modelinin yığılması

5.8.1 Qəbul edilmiş informasiya modelinin aktiv informasiya modelinə əlavə edilməsi

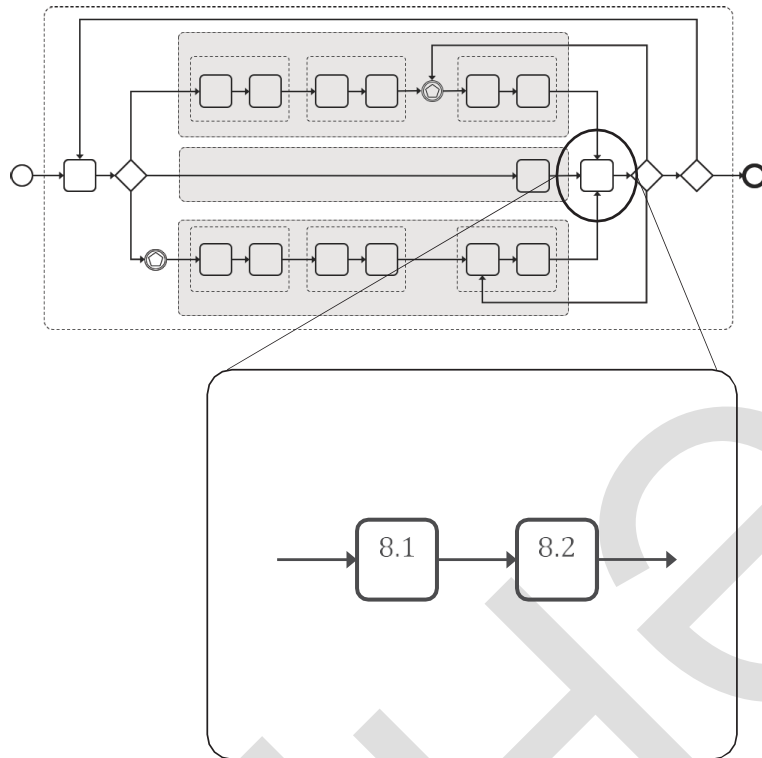
Mənbəyindən asılı olmayaraq, qəbul edilmiş informasiya modelinin aktiv informasiya modelinə daxil edilməsi və müvafiq informasiyaların aktiv informasiya modelinin mövcud məzmunları ilə uyğunlaşdırılması üçün təyin edən tərəf məsuliyyət daşıyır. Buraya qəbul edilmiş informasiya modelinin müvafiq hallarda onun mövcud korporativ sistemlərinə daxil edilməsi prosesi də daxil olmalıdır.

5.8.2 Aktiv informasiya modelinin təhlil edilməsi və texniki xidmətin davam etdirilməsi

Təyin edən tərəf aktiv informasiya modelinin 5.1.11-ci bəndin tələblərinə uyğun olmağa davam edib-etmədiyini və 5.1.12-ci bəndə uyğun olaraq texniki xidmətlə təmin edilib-edilmədiyini yoxlamalıdır. Bu şərtlərdən hər hansı biri ödənmədiyi halda təyin edən tərəf müvafiq yumşaldıcı tədbirləri həyata keçirməlidir.

5.8.3 Aktiv informasiya modelinin yığılması istiqamətində fəaliyyətlər

Aktiv informasiya modelinin yığılması istiqamətində fəaliyyətlər Şəkil 12-də göstərilib.

Şerti işarələr

- 8.1 qəbul edilmiş informasiya modelinin aktiv informasiya modelinə əlavə edilməsi
- 8.2 Aktiv informasiya modelinin təhlil edilməsi və texniki xidmətin davam etdirilməsi

Şəkil 12 — İnformasiyaların idarə edilməsi prosesi — Aktiv informasiya modelinin yığılması

Əlavə A
(məlumat üçün)
İnformasiyaların idarə edilməsi prosesi ilə bağlı təlimat

A.1 Ümumi

Bu əlavə 5-ci bənddə verilmiş bəzi tələblərin dəstəklənməsi təlimatından ibarətdir. .

A.2-A.5-də verilmiş siyahılar sadəcə fəaliyyət, hadisə, informasiya tələbləri və sistem nümunələridir və hərtərəfli və ya tam hesab edilməməlidir. Təyin edən tərəflər öz informasiya tələblərinin inkişaf etdirilməsi üçün bu nümunələrdən istifadə etməlidir. ISO 55002 standartında əlavə təlimat da verilib.

A.2 Aktivə dair informasiyalar tələb edən fəaliyyət nümunələri və təşkilati informasiya tələbləri nümunəsi

Təşkilati fəaliyyətlərin geniş spektri, o cümlədən aktivlərin və obyektlərin idarə edilməsi fəaliyyətləri 5.1.2-ci bənddə qeyd edilmiş təşkilati informasiya tələblərinin meydana gəlməsinə gətirib çıxara bilər. Bu tələbləri strateji, taktiki və ya operativ olmaları əsasında qruplaşdırmaq olar. Bu, həm informasiyaların tələb olunacağı tezliyi, həm də onu tələb edən maraqlı tərəflərin növlərini müəyyənləşdirməyə kömək edə bilər. Hansı fəaliyyətlərin hansı qrupa (strateji, taktiki, operativ) aid olduğuna dair təşkilati baxışlar fərqli ola bildiyi üçün aşağıdakı nümunələr qruplaşdırılmayıb:

- aktivlərin uçotu, fəaliyyətlərin maya dəyərinin hesablanması, proqnozlaşdırılması;
- planlaşdırma və büdcənin tərtib edilməsi;
- tələblərin idarə edilməsi və müştərilərin gözləntiləri siyasəti;
- investisiya qoyuluşu və həyat dövrünün maya dəyərinin hesablanması;
- innovasiya və dəyişikliklərin idarə edilməsi;
- tənzimləyici orqanlarla qarşılıqlı əlaqə;
- aktivə dair informasiyaların ictimaiyyətin istifadəsinə verilməsi;
- aktivin istismarı və ya istifadəsi;
- aktivlərin dəyişdirilməsi, bərpa edilməsi, əvəz edilməsi, təkrar istifadəsi/yenidən istismara verilməsi, istismardan çıxarılması, təkrar emal edilməsi;
- ehtiyat hissələri, materiallar və satınalma;
- verilənlərin, informasiyaların və biliklərin idarə edilməsi;
- podratçı və təchizatçıların idarə edilməsi;
- insan resursları, bacarıqların inkişaf etdirilməsi və sərişmələr;
- texniki xidmət, yoxlama, vəziyyət və istismar göstəricilərinə nəzarət;
- fəvqəladə halların planlaşdırılması və fəvqəladə hallar;
- enerji səmərəliliyi və ekoloji aspektlər, məsələn, bərpa olunan resurslar, təkrar emal, tullantıların idarə edilməsi, havanın təmizliyi, gigiyena;
- risklərin qiymətləndirilməsi və idarə edilməsi; və
- təhlükəsizlik, sağlamlıq və ətraf mühitin idarə edilməsi.

Aşağıdakılar strateji, taktiki və ya operativ olmaları əsasında qruplaşdırıla bilən təşkilati informasiya tələbləri nümunələridir.

Dəstək üçün informasiyalar:

- planlaşdırılan təkmilləşdirmə fəaliyyətlərinin maliyyə üstünlükləri;
- operativ qərar qəbul etməni dəstəkləmək üçün aktivin istismar göstəricilərinin proqnozlaşdırılması vasitəsi;
- aktivin mövcud olmaması və ya problemlili olmasının istismar və maliyyə baxımından təsiri;
- alternativ investisiya qoyuluşlarının həyat dövrü xərclərinin müqayisələri;
- zəmanətlərin bitmə tarixləri;
- aktivin istismar müddətinin sonunun, məsələn, aktivlə bağlı xərclərin əlaqədar gəlirdən çox olduğu vaxtın qiymətləndirilməsi;
- aktivlərin istismar göstəriciləri üçün keyfiyyət hədəfləri;

- aktivlərin və obyektlərin idarə edilməsi üçün xidmət səviyyələri;
 - xüsusi fəaliyyətlərin dəyəri (fəaliyyət əsasında dəyərləndirmə), məsələn, xüsusi aktivin/aktiv sisteminin saxlanması üçün ümumi xərclər;
 - aktivlərin bərpa edilə bilən dəyərləri;
 - planlaşdırılan gəlir və xərclərin maliyyə analizi;
 - planlardan aktivlərin mövcudluğu və ya istismar göstəricilərində dəyişikliklərin meydana gəlməsi ilə nəticələnmə biləcək şəkildə kənara çıxmanın maliyyə və resurs baxımından nəticəsi (məsələn, müəyyən generatorun texniki xidmətinin altı ay təxirə salınması maliyyə baxımından nə ilə nəticələnir?);
 - ümumi maliyyə göstəriciləri; və
 - aktivlərlə bağlı risklərin müəyyənləşdirilməsi, qiymətləndirilməsi və idarə edilməsi.
- QEYD Təşkilati informasiya tələbləri kontekstində "təşkilati" termini nəyinsə təşkil edilməsi ilə deyil, təşkilatla əlaqədardır.

A.3 Tətikləyici hadisə nümunələri

İnformasiyaların idarə edilməsi prosesinin istifadə edilməli olduğu tətikləyici hadisə növləri təyin edən tərəf tərəfindən müəyyənləşdiriləcək (5.1.5). Tətikləyici hadisə nümunələrinə aşağıdakılar daxildir:

- təşkilatın bu sənəd əsasında mövcud aktivə dair informasiyaları idarə etmək qərarı;
- başqa yerlərdə istifadə edilən oxşar komponentlərdə problemlərin meydana çıxması tendensiyaları, təcrübəyə əsaslanan öyrənmə və aktivin istismar göstəriciləri ilə əlaqədar rəylər daxil olmaqla, aktivin istismar göstəricilərinin qiymətləndirilməsi;
- aktivin yoxlanması;
- aktiv üzərində planlaşdırılmış və ya reaksiya xarakterli texniki xidmət işləri;
- aktiv üzərində kiçik təmirlər, komponentlərin dəyişdirilməsi və ya kiçik təkmilləşdirmələr kimi kiçik işlərin görülməsi;
- yeni aktivin təmin edilməsi üçün layihənin başlanılması;
- mövcud aktiv üzərində əsaslı təmir, bərpa və ya əsaslı təkmilləşdirmələr kimi böyük işlərin görülməsi;
- yeni aktivin yaradılması;
- aktivlərin əvəz edilməsi;
- istismardan çıxarma, sökmə və ya deaktivasiya və konservasiya kimi istismar müddətinin başa çatdırılması işləri;
- fəvqəladə hallara cavab tədbirlərinin planlaşdırılması və lazım gəldikdə həyata keçirilməsi;
- aktiv üçün risklərin qiymətləndirilməsi;
- aktivin dəyərinin dəyişməsi;
- aktivə tətbiq edilən qaydaların dəyişməsi;
- informasiyalarda müvafiq tənzimləyici orqan tərəfindən tələb olunan dəyişikliklər;
- aktivə dair təşkilati tələblərin, məsələn, istismar parametrlərinin və ya şərtlərinin dəyişməsi;
- aktiv mülkiyyətçisinin dəyişməsi;
- aktiv istismarçısının dəyişməsi; və
- aktiv müşayiətçisinin dəyişməsi.

QEYD 4.2-ci bənddə qeyd edildiyi kimi tətikləyici hadisə üçün cavab tədbiri rolunu oynayan informasiyaların idarə edilməsi üçün ISO 19650-2 və bu sənəd tətbiq edilə bilər.

A.4 Aktiv informasiya modeli çərçivəsində tələb oluna bilən informasiya nümunələri

A.4.1 İdarəetmə informasiyaları

İdarəetmə tipli təşkilati informasiya tələblərinin dəstəklənməsi üçün aktiv informasiya modeli çərçivəsində tələb oluna bilən informasiya nümunələri aşağıdakılardır:

- unikal aktiv identifikatorları;

- aktivlərin imkan daxilində sahəvi istinadlar və ya coğrafi informasiya sistemlərindən istifadə etməklə əldə edilən yerləri;
 - aktivlərə dair sahəvi məlumatlar, məsələn, səki sahələri, otaq ölçüləri;
 - zamanət və təminat müddətləri;
 - əlçatanlığın planlaşdırılması və iş qrafikləri;
 - yerinə yetirilən avtomatik və reaksiya xarakterli texniki xidmət tapşırıqlarının qeydiyyat jurnalı;
 - vaxtı keçmiş tapşırıqların təfərrüatları, o cümlədən texniki xidmətin təşkil edilməsinin təfərrüatları və hər bir tapşırığı yerinə yetirmək üçün tələb olunan ixtisaslaşmaların/sertifikasiyaların təfərrüatları daxil olmaqla, texniki xidmət və yoxlama tapşırıqlarının gələcək qrafiki;
 - aktivlərlə bağlı standart(lar), proses(lər) və prosedur(lar);
 - hər hansı təhlükəli və ya artıq məzmunların olması;
 - cari istismar müddətinin sonunda aktivin təyinatının təfərrüatları;
 - öhdəliklər və əlaqə məlumatları daxil olmaqla, fəvqəladə hal planlarının təfərrüatları;
- və
- aktivlərlə bağlı keçmiş problemlərin təfərrüatları, səbəb və nəticələri (məlum olduğu halda).

A.4.2 Texniki informasiyalar

Texniki təşkilati informasiya tələblərinin dəstəklənməsi üçün aktiv informasiya modeli çərçivəsində tələb oluna bilən informasiya nümunələri aşağıdakılardır:

- texniki verilənlər və dizayn parametrləri;
- texniki asılılıqların və aktivlərin qarşılıqlı asılılıqlarının təfərrüatları;
- istismara verilmə tarixləri və verilənləri; və
- istismar göstəricilərinin xüsusiyyətləri və layihələndirmə məhdudiyyətləri daxil olmaqla, istismar verilənləri.

A.4.3 Hüquqi informasiyalar

Hüquqi təşkilati informasiya tələblərinin dəstəklənməsi üçün aktiv informasiya modeli çərçivəsində tələb oluna bilən informasiya nümunələri aşağıdakılardır:

- aktivlərin sistem və ya aktivlər şəbəkəsində qarşılıqlı əlaqədə olduğu mülkiyyətçilik və texniki xidmət hüduqlarının təfərrüatları;
- diaqramlar və hesabatlılıq tələbləri, sağlamlıq və təhlükəsizliklə bağlı fayl informasiyaları kimi hüquqi öhdəliklər və təhlükəsizlik meyarları/ekoloji meyarlarla birlikdə iş təlimatları;
- aktivlə bağlı müqavilə informasiyaları; və
- tapşırıq risklərinin qiymətləndirilməsi və nəzarət tədbirləri.

A.4.4 Kommersiya tipli informasiyalar

Kommersiya tipli təşkilati informasiya tələblərinin dəstəklənməsi üçün aktiv informasiya modeli çərçivəsində tələb oluna bilən informasiya nümunələri aşağıdakılardır:

- aktivlərin və onların xidmət etdiyi aktiv sistemlərinin təsvirləri;
- aktivlərin funksiyaları, o cümlədən onların tələb edildiyi fəaliyyətlərlə qarşılıqlı asılılıqlar;
- tədarükçü məlumatları (aktiv tədarük edən təşkilat haqqında ətraflı məlumat), o cümlədən aktivin çatdırılma müddəti;
- aktivlərin vəziyyəti və vəzifəsi, o cümlədən istifadə intensivliyi;
- əsas istismar göstəriciləri;
- vəziyyət və istismar göstəriciləri və ya standartları;
- uyğunsuzluq meyarları və görülməli tədbirlər;
- aktivlərin və yerlərin təşkilat üçün vacibliyi; və
- saxlanan ehtiyat hissələrin xüsusiyyətləri və səviyyələri, qarşılıqlı əvəzedilənliyi,

xarakteristikaları və saxlanma yerləri.

A.4.5 Maliyyə informasiyaları

Maliyyə tipli təşkilati informasiya tələblərinin dəstəklənməsi üçün aktiv informasiya modeli çərçivəsində tələb oluna bilən informasiya nümunələri aşağıdakılardır:

- keçmiş və planlaşdırılan texniki xidmət tapşırıqlarının xərcləri daxil olmaqla, aktivlərin istismara verilməsi ilə bağlı bütün istismar müddəti üzrə xərclər;
- istismar xərcləri;
- profilaktik dayanma müddətinin nəticəsi;
- cari aktivlərin əvəz edilməsi ilə bağlı xərclər; və
- orijinal satınalma/lizinq xərcləri.

A.5 Əlaqələndirilmiş korporativ sistemlər

Təyin edən tərəfin aktiv informasiya modeli ilə əlaqələndirmək üçün seçdiyi mövcud sistemlərin xarakteri və həcmi (bax: 5.1.11) müxtəlif ola bilər. Korporativ sistemlər tərəfindən təmin edilən funksionallıq nümunələrinə aşağıdakılar daxildir:

- sənədlərin idarə edilməsi;
- işin/proqramın planlaşdırılması və iş/proqram qrafikinə tərtib edilməsi;
- kompüter vasitəsilə obyektlərin və aktivlərin idarə edilməsi;
- müəssisə resurslarının planlaşdırılması;
- materialların idarə edilməsi və ehtiyat hissələrin siyahıya alınması;
- satınalma;
- təchizatçılarla əlaqələrin idarə edilməsi;
- müştərilərlə əlaqələrin idarə edilməsi;
- mühasibat uçotu və maliyyə planlaşdırması;
- aktivlərin istifadəsi;
- əmlakın idarə edilməsi;
- texniki layihələndirmə və modelləşdirmə;
- istismar göstəriciləri ilə bağlı hesabatlar;
- vəziyyətə nəzarət;
- coğrafi informasiya sistemləri (CİS) və sahəvi analiz alətləri (CİS verilənlərinin təhlil edilməsi üçün);
- aktivlərin saxlanması/bağlanması/dayanmasının planlaşdırılması;
- yoxlama nəzarəti və verilənlərin əldə edilməsi (SCADA);
- biliklərin idarə edilməsi; və
- işçi heyətin yerləşdirilməsi, planlaşdırılması və göndərilməsi.

BİBLİOQRAFIYA

- [1] ISO 6707-1, *Binalar və mülki mühəndislik işləri — Lüğət — Hissə 1: Ümumi terminlər*
- [2] ISO 9001, *Keyfiyyəti idarəetmə sistemləri — Tələblər*
- [3] ISO/IEC 19510, — *İnformasiya texnologiyaları — Obyektlərin idarə edilməsi qrupunun biznes prosesi modeli və notasiyası*
- [4] ISO 21500, *Layihənin idarə edilməsi üzrə təlimat*
- [5] ISO 41001, *Obyektlərin idarə edilməsi — İdarəetmə sistemləri — İstifadəyə dair təlimatla birlikdə tələblər*
- [6] ISO 41011:2017, *Obyektlərin idarə edilməsi — Lüğət*
- [7] ISO 55000:2014, *Aktivlərin idarə edilməsi — Ümumi baxış, prinsiplər və terminologiya*
- [8] ISO 55001, *Aktivlərin idarə edilməsi — İdarəetmə sistemləri — Tələblər*
- [9] ISO 55002, *Aktivlərin idarə edilməsi — İdarəetmə sistemləri — ISO 55001 standartının tətbiq edilməsi üçün təlimat*

ICS 35.240.67; 91.010.01

Əsas sözlər: Binaların informasiya modelləşdirməsi, aktivlərin idarə edilməsi

ƏLAVƏ

Rəsmi nəşr

“Azərbaycan Standartlaşdırma İnstitutu”
publik hüquqi şəxs

AZS ISO 19650-3:2024

Binaların informasiya modelləşdirməsi (BİM) daxil olmaqla,
binalar və mülki mühəndislik işləri haqqında
informasiyaların təşkili və rəqəmsallaşdırılması —
Binaların informasiya modelləşdirməsindən istifadə edərək
informasiyaların idarə edilməsi —
Hissə 3: Aktivlərin istismar mərhələsi